

Panis Evangelici Fragmenta Quadragesimalia Tripartita

Ex sanctissimo Dei Verbo copiosè & sedulo collecta, Sanctorum Patrum, variorumque Auctorum sententiis & conceptibus mirificè aucta; Et Omnibus Quidem Anni Dominicis; præcipuè tamen singulis Quadragesimæ Dominicis & Feriis per binas ad minus, sæpius denas aut septenas Conciones fidei Populo ...

Lingendes, Claude de
Coloniae Agrippinae, 1689

In Feriam Sextam post Dominicam Quartam Quadragesimæ.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56368](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56368)

FERIA SEXTA

DOMINICÆ QUARTÆ IN QUADRAGESIMA.

CONCIO PRIMA.

Status Corporis post mortem, ex conspectu Lazari
fœtentis in sepulchro.

Veni, & Vide. Joan. II.

Quemadmodum in homine mors sopit omnes sensus dum moritur, ita in viventibus, ratione mortui, sensus omnes percellit: oculos quidem, horrendo spectaculo; unde mortuum ab oculis removemus: aures, & silentio mortui, & vocibus lugentium (*Verba est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium*, ait Job. cap. 30.) nares terro odore, juxta illud, *Domine jam fœtet, quatuordecim annis enim est*: gustum quoque secundum illud Thren. 3. *Cibavi me cinere*: quia tunc cessant convivium, quæ domui mortui à Sapiente opponuntur, Eccl. 7. *Melius est ire ad domum letum, quam ad domum convivii*: denique tactus, quoniam etiam tactus mortui, & cadaveris inferebat immunditiam: Ita ut nunquam eodem loco ponantur, leprosus, & pollutus super mortuo, de quibus ita præcipitur, *ejicite de castris ne contaminent ea, cum habitaverim vobiscum*: unde horror mortuorum: Itaque illos domo effertimus, & ejicimus. Verum quia Christus Dominus pergit ad Lazari monumentum, & quaerit, *ubi posuisti eum*; ac jubet aperiri sepulchrum *tollite lapidem*, unusquisque acce-

dat, ut videat. *Veni, & vide.* Et quia non sufficit oculis corporeis tantum aspicere, sed etiam internis cernendum est; cum interni non sine luce interna id agere queant; illa insuper sit à gratia; hæc seminum omnis nobis communicetur per Virginem; adeam pie adeamus, ejusque opem salutatione Angelica imploremus. **Ave MARIA.**

Quod dixit Herodotus de quibusdam Afrorum populis quos Nasamonos appellat, & ait fuisse eximiam virtutis, & sapientiam, eos cum de re aliqua magni momenti deliberarent, ad majorum suorum sepulchra venire, & in illis indormivisse; tum quidquid per quietem somniasset illud habuisse pro certo, atque indubitato, de quo dubitare nefas: Id in universum dicere possum de sepulchris mortuorum, in quorum consideratione nemo est qui non possit multum addiscere, uti se fecisse professus est Democritus, qui plus iuxta sepulchra didicerat quam in Philosophorum scholis. Quare non mirum si sumus Magister omnium, nos hodie ducit ad monu-

monumentum, ac jubet tolli lapidem, hoc est aperiri sepulchrum, ut nos instruat: ac licet delicatuli dicant cum Martha; *Domine jam facter, quia arduum est enim;* Respondet tamen eis; *Nonne dixi tibi, quoniam scirederis videbulo iam Dei.* Quoniam itaque vos habeo Lazari sepulchro adstantes, & iussu Christi apertum est sepulchrum, *Tollite lapidem;* permittite, ut hodie vobis ostendam quo statu mors hominem ponat. Et quidem cum hominem dico loquor de corpore simul, & anima: Verum tamen, quia id quod accidit corpori, magis sensibile est nobisque notius, ideo ab eo exordior, alium in locum reservans magnam mutationem quam mors infert animæ, cum in eius discessu, tum post ipsius conjunctionem.

Ut igitur initium ducam ab iis quæ corpori accidunt; Mitto dicere quæ mori ipsam præcedere solent, quales sunt morbi varii generis, graves dolores, & remedium tormentum, & quædam mors ante mortem. Cum enim hæc in corpore præcipua bona credantur, sanitas, robor, pulchritudo, usus membrorum, & facultatum ad actiones naturales, animales, civiles, rationales, hæc omnia illo tempore concidunt: Siquidem morbi gravissimi & dolores acerbissimi solent mortem præcedere, unde David *psalm. 17. Circumderunt me dolores mortis,* hoc est maximi, quales solent mortem prævertere; & hinc extinctio sanitatis, virium pulchritudinis, usus membrorum, atque sensuum, tum externorum. Vide quam verè tibi sæpius dictum sit, quod Isaias clamare iussus est, hominem, florem esse, fœnum, florem fœni, umbram, spectram, somnium, nihilum. Sed omnis quæ mortem præcedunt, in corpore mori tuo cerne triplicem statum valde miserum, & lamentandum.

Cum enim accidi illud tempus, (de quo Hippocrates in Aphorismo 18, Sect. 3. sita-

men Hippocratis, cuius sunt tantum libri 7. Aphoris.) cum inquam est illud tempus quo vitæ terminus est, & mors instat; videlicet cum animæ calor supra umbilicum, ad locum septo transverso superiorem ascendit, & omnis humor exurit; cum pulmo & cor calore in locis mortiferis coætervato, humorem amiserint; tum verò caloris spiritus confertim vaporat, & abit, cuius ope totum cum toto compactum erat: præterea partim per carnes, partim per capitis spiracula, unde vivere dicimur, exit anima. Et primus inde existit corporis status, statim ab animæ discessu, quo tempore tanta de repente fit mutatio, ut quædam videatur sensuum illusio, & quædam species fascinationis.

1. Itaque ubi anima corpus deservit fit in homine privatio, expoliatioque integra: Privatur enim rebus omnibus naturalibus earumque usu, i. Elementis, mundo, cælis, luce, omnibus locis, tempore, existentia & numero in rebus, itaque vocatur is qui non est, secundum illud Job. cap. 18. *Habitent in tabernaculo illius, socii eius qui non est:* Et *Item. 31. Et noluit consolari quia non sunt,* quia scilicet interierunt: Et iterum Job. 14. *Homo vero cum mortuus fuerit, & nudatus, & consumptus, ubi quæso est? Quomodo si recedant aquæ de mari, & fluvius vacuifaculus arescat: sic homo cum dormierit non resurget, donec atteratur calum non erigabit, nec consurget de somno suo, ut nimirum restituatur in pristinum statum. Deinde privatur bonis fortunæ, divitiis, facultatibus, muneribus, titulis, nominibus; quæ omnia hic relinquit: nam expirantis hæreditatem vivus successor occupat, utque Regni duos Reges non capi, ita nec duos Dominos una possessio. Denique in mortalibus, nihil superest: nam ens morale non est in corpore sed animo, animus autem corpus deservit, & homo perit.*

Hanc porò privationem sacra Scripturæ multis

multis nominibus appellant : 1. Nudationem : uti apud Iobum cap. 14. *Homo verò cum mortuus fuerit & nudatus, & consumptus, ubi quæso est?* Eccl. 5. *Miserabilis prorsus infirmitas, quomodo venit, sic revertetur : quod explicuit Iob. cap. 1. Nudus egressus sum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc :* Idem significavit Apostolus 1. ad Timoth. 6. *Nihil inultimus in hunc mundum, haud dubium, quia nec auferre quid possumus.* 2. Ablationem & expilationem à fure factam : Unde tam sæpe, Christus admonet se instar furis venturum, non tantum quia inopinato, sed etiam quia omnia sublaturus, ac nihil relicturus, 3. Extinctionem : secundum illud Iobi 21. *Lucerna impiorum extinguetur,* quia ad tempus est quidam vitæ fulgor, sed postea extinguitur cum fœtore lucernæ : In hanc sententiam monet Sapiens Eccl. 22. *Super mortuum plora, defecit enim lux eius :* Sicut enim vita vocatur lumen, ita mors per tenebras designatur : sed sicut nihil ita perit, ut lumen cum extinguitur, nam nihil omnino superest lucis ubi lumen extinctum est ; ita nihil bonorum superest post mortem. Est enim mors rerum omnium privatio, & earum usus, deliciarum, voluptatum, dignitatum, honorum, occupationum, officiorum, & munerum : item omnium personarum, Parentum, Vxoris, Mariti, liberorum, Amicorum, Patriæ, domus, & rerum propriarum : adhæc, rerum communium, ut Cœli, Solis, Astrosum, Terræ, Marium, Aëris, Elementorum omnium, & earum rerum quæ in illorum ambitu continentur : Insuper omnium actionum huius vitæ, quibus peccate, & mereri possumus, ac Deo servire, ut ministeriorum, licet utilium Ecclesiæ, etiam in medio cursu, nec absolutorum : Denique separatio à vita, à corpore, ab anima, ab esse ipso. Quam rectè igitur de hominibus dixit Theophilus ad Autolicum *σάκρωτοι, ἰδὲν ἔσονται;* carni, & nihili homines.

2. Quoad corpus attinet, non est amplius idem : Vide enim mutationem. Psalm. 72. *Velut somnium surgentium Domine, in civitate tua, imaginem ipsorum ad nihilum rediges :* Numera voces, somnium, imaginem, nihilum : In somnio, illusio : in imagine, mendacium : in nihilo, quid superesse potest ? cogita enim quid ante fuerit, & quid nunc sit : *Versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem fletum :* Iob. 30. *Aspice capillos inconcinne sparsos, & male digestos, inclinatam caput, tempora compressa, genas affutas, exacutum narium, depressos oculos, diductum os, aridam contractamque linguam, dentes nigros, replicatas aures, faciem luridam, mutatum vultum, dissoluta membra omnia, deformatumque corporis statum, & vide quo modo, ut ait Hippocrates, in ultima Aphorismo, (si tamen sunt Hippocratis ultimi illi aphorismi, qui interjecti dicuntur.) Relinquens anima corporis domicilium, frigidum, & mortale simulachrum, una cum bile, sanguine, & pituita, & carne illud prædones, deditione reddit. Neque enim amplius remanet homo, sed solum hominis simulachrum.*

Ex ea prima consideratione, mecum collige quisquis es, o homo : Quam parva distantia est inter utrumque statum vitæ & mortis, si tamen dici potest distantia ; etenim omnis distantia fit per medium, cum per mediam distent extrema ; nullam autem inter vitam, & mortem medium est, unum enim usque ad aliud porrigitur : nam uti docet S. Gregor. Nyss. in vita Moïsis, quod & nuper dicebamus, unum contrarium non nisi alio finitur, unde necesse est, ut unum usque ad aliud extendatur : sic dies, nocte finitur, & usque ad noctem porrigitur, & nox usque ad diem : eodem modo vita usque ad mortem ut inde intelligas vitæ vanitatem : Iacobi 4. *Quæ est enim vita vestra? vapor est ad modicum parens, & d-*

seps exterminabitur. Hinc monet David ut non præsentia nos admodum percellant, licet gloria & splendida videantur, quoniam omnia morte commutantur: *Ne timueris cum dives factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius:* Ecce quæ solent oculos mortalium in admirationem rapere: & cur ne timueris? cur ne miraberis? Audi quid sequatur, *Quoniam cum inierit, non sumet omnia:* Unde subdit Augustinus in Psal. 58. Vides viventem, cogita morientem: fascinum est in visu: vides viventem, sed remedium est in cogitatione, cogita morientem: Omnis enim illa gloria, ille fastus, illa felicitas, opes, divitiæ, voluptates, authoritas, potestas, favor, sanitas, pulchritudo, robur, & vita, abeunt, & finiuntur: vides viventem, cogita morientem.

Cæterum post mortem quid iam corpori superest nisi tumulus & sepulchrum, secundum illud Jobi cap. 17. *Solum mihi superest sepulchrum.* Certè nobis non longè abeundum cum simus iuxta Lazari sepulchrum, quod iusu Christi apertum est, *Tollite lapidem.*

II. Itaque corporis mortui status est ille quem inuenit in sepulchro: de quo statu nemo grauius locutus est quam Isaias Propheta, cap. 14. *Detrahta est ad inferos superbia tua: concidit cadaver tuum: subter te sternetur tineæ, & operimentum tuum erunt vermes:* In quibus verbis tria notantur.

1. Quanta sit abiectio cadaveris: *Detrahta est ad inferos, superbia tua:* Vide quo loco collocentur corpora post mortem, quæcunque illa sint Regum, Divitum, nobilium, formosarum fœminarum; nempe projiciuntur in fossam, & sterquilinum: Tu qui olim terram pedibus premere dedignaberis; qui plus fastu quàm pedibus terram premebas; Tu qui ne terram premeres, quasi pedibus tuis indignam, marmora, & pretiosa tapetia plantis calcabas; Tu qui etiam sydera affectabas,

cum terram te indignam iudicares; Tu qui sedebas tam molliter, tam excelsè in throno; Tu qui non tantum curribus & fassis, sed hominum brachiis, humeris atque cervicibus deferebaris: *Detrahta est ad inferos superbia tua.* Reiectus es ab hominum non tantum societate, sed etiam visu à throno, à lecto, à sedibus deturbatus es, & in terram proiectus; ac ne hominum oculos offendas, in ima terra positus es: à quibus autem? à subditis, à servis, à famulis, ab amicis, à liberis, & propinquis, ab uxore, à marito. Ubi ille fastus, ubi illa superbia, ubi illa gloria, ubi illa pompa? *Detrahta est ad inferos superbia tua, &c.* *Qui te viderint, ad te inclinabuntur, & neque prospicient.* Numquid iste est vir, qui conturbavit terram, qui concussit regna, qui posuit orbem desertum, & urbes eius destruxit, vincituum eius non aperuit carcerem? Hic est finis etiam felicissimorum, & quod uniusquisque maximè optat, ne careat sepulchro: Itaque de iis sic pronuntiat Isaias, *descenderunt ad fundamenta lacu quasi cadaver putridum:* de infelici vero: *Tu autem projectus es de sepulchro tuo, quasi stirps inutilis, pollutus, &c.* *Non habebis consortium, neque cum eis in sepulchra:* Vnum hic omittere non placet; sepulchri angustias; quam tamen habitationem appellat Sapiens Ecclesiasticis 12. *Domum aternitatis:* Certè cui olim in vita tot domus non suffecerunt, tot urbes, tot Provinciæ, tot regna, vix postea sex pedum spatium habebit, uti olim de Alexandro dictum est.

2. At quis erit corporis tui partium situs in sepulchro? *Concidit cadaver tuum:* quibus verbis exprimitur mira cadaveris infirmitas: ut scias nihil superesse virium, nihil firmitatis, nihil virtutis, quoniã nec se possit defendere, nec tueri, nò agere, nò progredi, nò abire, nò fugere, nò stare, non sedere, nihil demùm per se agere possit; nec in aliquo iuvare, ut possit, hoc unum queat & habeat, nempe iacere: ut scias summam eius ad omnia inutilitatem: *Quasi stirps*

stirps inutilis, pollutus: &c. conasdit cadaver tuum.

Quid superest nisi quod tertio loco subiecit Ilaias; *subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes*: quibus verbis exprimitur pudenda corporis putrefactio. Nam sicut arx, aut urbs deserta à possessore, & legitimo Domino transit in hostis manus, & possessionem, qui arcem, & urbem demolitur; Ita corpus desertum ab anima transit in possessionem mortis, secundum illud Jobi cap. 18. *Et calcet super eum quasi rex, interitus, qui ad libitum suum omnia disperdet.* Deinde transit in possessionem sepulchri, quod miro modo sævit in corpus, unde pergit Jobus ibid. *Habient in tabernaculo ipsius, socii eius qui non est: qui sunt autem socii eius qui non est, hoc est mortui, nisi putredo, & vermes?* Jobus cap. 17. *Putredini dixi, Pater meus es; Mater mea, & Soror mea vermibus*: Uti enim in eadem domo habitant, Pater, Mater, Fratres & Sorores, sicut Iobus. ego, & putredo, & vermes in eodem sepulchro habitabimus, ut in eadem domo. Vide itaque sepulchri familiam, putredinem, vermes, mortuum. Sed quis posset efficere ut intaerentur oculi nostri, animusque noster intelligentia comprehendere, quod evenit in tumulorum abdito; ab dissolutione nostrorum corporum, ab confusione, ac dissipatione egregiæ illius harmoniæ membrorum, ac artificiosi omnibusque numeris completi operis naturæ? Ac primò sicut in ruinoso ædificio deficiunt, ac dissolvuntur partes universæ; ita in illo corpore destituito ab anima. humique defosso, membra omnia, partesque præclaræ illius structuræ, dirimuntur sensim ac separantur: elementa divortium faciunt; disjungitur humidum ab sicco; mollescit caro, fitque fluida; universi humores liquecunt; quasi fermentum putredinis intumescit interius; exteriusque livescens & nigra caro evadit. Unde quemad-

modum ineunte vere, videmus arbores florescere antequam emittant folia, & fructus progenerent; sic ex superficie mucorem illa caro educit, & se infami obteggit flore putredinem antegresso: 2. retolvitur in saniem, pusque, ac in vaporem foetidum, densum & glutinosum, qui fluit nihilominus ac se cum terra commiscet. 3. è foedis hisce vaporibus, terræ frigiditate repulsis, iterumque mixtis in glutinolo istiusmodi humore, excitatur materies, & quædam fermentationis species, unde, copiosa lumbricorum, serpentium, cæterorumque huiusmodi vermium creatio existit, in quam mutantur delicatullæ carnes, enutritæ tam sollicitè, tot educatæ sumptibus, titillatæque tot voluptatibus ac deliciis: *Subter te sternetur tinea & operimentum tuum erunt vermes.* Ecce lectus tuus ad speciem luculentè ornatus, & cubile voluptatum: tinea & putredo tibi sunt pro pluma calcitrisque aliis coacervatis, usque adeo affluens est: stragulum sunt vermes alii aliis impliciti; lintea sunt fluens sanies sæxque vomitarum & abscessuum; puris cumulus tibi cervicalis instar est: pulvinaria odoramentis facta sunt foetor putridæ carnis tuæ, & corporis tui puror: torus non est alius nisi feretrum, & receptus sepulchrum. *Putredini dixi, Pater meus es, mater mea & soror mea vermibus*, quia uti in eadem domo habitantibus familiis, nunc pater occurrit, nunc mater, nunc fratres, nunc sorores, nunc domestici, ita tibi in sepulchro perpetua erit occurratio putredinis, & vermium, immò te undique ambiant & complectentur, quasi eiusdem generis, & stirpis virum; hinc origo tua, quia & pater & mater: & hinc eadem cognatio quia fratres, & sorores: hinc tota familia quæ ex hac vita venientem in domum propriam omnibus ulnis excipiet, uti solent parentes & cognati hominem peregrinè redeuntem excipere: vel ut ait Sanctus Hieronymus, ut nemo sine patre & matre & parentibus

tibus potest existere, ita ex sensu lobi sine putredine & vermibus esse non poteris. Plura hic possem adjicere, sed parco oculis vestris, parco auribus, parco naribus, & multorum mollitiem nolo diutius offendere. Hoc tantum dico, in tota natura nihil ferè esse scèdus, nihil horribilius quàm humani cadaveris putrefactionem: Hoc statu si aliquis mulierem videat, quantumcunque formosa fuerit, nobilis ac speciosa, quis non exhorrescat, quis non abominetur: Hic finis est omnis pulchritudinis, hic amorum exitus, hoc libidinis cœnum. Pudeat homines Christianos, ob rem ad eò abominandam, pulchritudinem æternam deserere: Vidit Franciscus Borgia, in choatam cadaveris Reginae putrefactionem, quanquam corpus esset multò odore conspersum, & aromatibus conditum: Et ita exhorruit, ut decreverit rebus omnibus humanis unicum remittere. Quid si perfectam vidisset putredinem: Quid si peractum sepulchri mysterium: Pudeat mulieres Christianas corpus tantæ scèditati reservatum, sic amare, sic ornare, sic colere, sic nutrire: Mulier quædam, & cuius alias meminimus, fracta deliciis, cum omnem oblatam sibi pœnitentiam recusaret, hanc unam solam admisit, ut quoties manus lavaret, hoc cogitaret, illarum manuum carnem aliquando putridam futuram: cum id aliquoties fecisset, mores improbos deservit, & mutavit mentem. Nemo itaque sinat sibi imponi oculorum præstigiis, & fucò pulchritudinis. Fac quod monet Augustinus in Psal. 58. Vides viventem, cogita morientem. Quam prudenter agunt Virgines prudentes, & Deo dicatæ, quæ rem ad eò vilem negligunt, quæ suo corpori non parcunt, quæ vexant, & quæ sepulchrum præveniunt.

III. Status in quem mors corpus redigit, est ultima Putrefactio, reductio videlicet in pulverem, atque cinerem, quæ in quibusdam

quidem celerius fit, in aliis tardius, sed quam nemo aliquando effugiet, saltem in ultima conflagratione. Ac licet ea putrefactio minus habeat horroris quoad sensum, quàm prima, major tamen est corruptio; neque enim major ulla esse potest, nec i peiorem statum reductio: qua, ut alias diximus eo usque decrevit Gigas ut vix urnam compleat; & corpora quæ in hoc templo iacent, quæ que si super se invicem congesta mansissent qualia huc delata sunt, iam superarent eius fornecem; eò tamen sunt reducta, ut eorum cineres nondum eius fundamentum alius effecerint, quasi omnia in nihilum reciderent. Dixi pessimum hunc esse statum: Nam rei omnium abiectissimæ conditiones in cinere reperiuntur, ut initio Quadragesimæ ostendimus.

Ex quo quæ tunc collegimus, nunc quæque nobis sunt colligenda.

1. Quam verum, facile & solidum hinc habeamus humilitatis fundamentum, &c.

2. Quanti humana omnia, nos ipsos, & alios, quicumque tandem sint, si externa tantum aspiciantur, facere debeamus, ut nihil agamus indebitum aut indecorum, & contra Dei legem, aut rationem, ob alterius reverentiam; & audiamus semper generosam Mathathiam, cuius meminimus, ut filios ita admonentis lib. 1. Machab. 2. *Et à verbis viri peccatoris ne timueritis, quia gloria eius steruus, & vermis est: hodie extollitur, & cras non invenietur, quia conversus est in terram suam, & cogitatio eius perit: Si enim in ea cogitatione immoremur, illa & animis nostris rerum terrestrium contemptum ingenerabit, & nos ad cœlestia bona opranda traducet, donec ad ea possidenda transeamus; quod præstare dignetur Dominus noster Iesus Christus, qui cum Patre & Spiritu Sancto regnat Deus in*

æternum, Amen.

FERIA SEXTA

DOMINICÆ QUARTÆ

IN QUADRAGESIMA:

CONCIO SECUNDA.

Supponitur Status Animæ in ipsa Morte: ex eodem conspectu Lazari in sepulchro.

Veni, & vide. Ioan. 11.

Quemadmodum in corpore sui sunt oculi, ita etiam animus suos habet, & huc valet argumentum ipsius Dei, apud Isaiam 66. Nunquid ego qui alios parere facio, ipse non pariam? Et apud Davidem Psalm. 93. Qui plantavit aurem, non audiet, aut qui finxit oculum non considerat. Nam eodem modo dici potest, si corpus videt per animam an non ipsa anima per se etiam videt? Sed sicut corpus habet oculos corporeos, animus habet spirituales; ite diversa sunt utriusque sensus obiecta, ut scias quaedam ab animo videri posse, quæ à nullo corporeo oculo cerni possunt. Hinc fit ut sicut vos invitavi, ut in sepulchro corpus in-

nime videretis, secundum illud, *Veni, & vide*, nunc eodem modo hodie vos invitavi, ut videatis, quid in anima mors efficiat: quæ consideratio duplex esse potest; Una est ultimi status in tempore; altera primi status in æternitate, hoc est, in ultima vitæ præsentis hora, & in prima futuræ; cum duo hæc tempora mors respiciat. Incipiamus hodie à primo, quod est ultima vitæ hora, & ultimus animæ status: *Veni, & vide*. Verùm nemo videre potest sine lumine, nemo uti oportet venire potest ad videndum sine gratia: utrumque igitur è cælo accersendum est. **A V E M A R I A,**

Quæ

Quæ scripsit hominum sapientissimus Salomon Ecclesiastis 3. non leuem habent in suo sensu difficultatem. *Vnus interitus est hominis, & iumentorum, & aqua utriusque conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur: similiter spirant omnia, & nihil habet homo, iumento amplius: cuncta subjacent vanitati: Quibus verbis significare videtur Salomon, nullum esse inter homines, atque bestias discrimen, cum sit par exitus moriendi, sicut & spirandi modus in vita, & proclivitas ad mutationem. Inde multis visum est Salomonem locutum esse in persona impiorum male sentientium de animæ immortalitate, uti docent Gregorius Thaumaturgus & S. Thomas 1. p. q. 75. art. 6. ad 1. quasi dicerent impii, ita hominem totum interire, sicut bestia intereunt: vel sicut corpus moritur, ita animam: quasi per hominem animam significasset, corpus autem per iumentum; ut si esset utriusque partis æqualis conditio. Verum Sapiens de solo corpore loquitur, cuius mortem ait non differre à morte iumentorum, unde subdit: *Sicut moritur homo, sic & illa moriuntur*: quod satis ostendimus in præcedenti discursu, in quo docuimus quem statum hominis corpus mors reducat. De hoc solo hic agi sic probat S. Hieronymus. quia subdit Sapiens, *omnia pergunt ad unum locum: de terra facta sunt, & in terram pariter revertuntur*: solum autem corpus de terra factum est, unde illud solum in terram revertitur, secundum illud, *Donec revertaris in terram de qua sumptus es. Gen. 3.* nam si de anima agatur, audiendum Sapiensem in capite ultimo ejusdem libri, hoc est duodecimo. *Et revertatur pulvis in terram suam unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum*, ut scias diversam esse corporis, & animæ originem, & consequenter diversum post mortem statum, cum corpus reddatur terræ, anima Deo, unde constat mortalitas corporis, & animæ immortalitas. Quod &*

confirmatur ex eo quod idem Sapiens qui dixerat unam esse conditionem corporis hominum & iumentorum, asserit diversam esse animarum his verbis: *Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus iumentorum descendat deorsum?* per hunc enim ascensum animarum post mortem, indicat eos esse immortales, cum talem ascensum, ut dictum est, explicet in cap. ultimo per reditum ad Deum; sicut per descensum animalium, eorum totalem interitum ostendit, quorum spiritus descendat deorsum, id est, in eundem locum quo corpus descendit, uno verbo, in corruptionem. Neque obstat quod Sapiens id asserat per interrogationem, cum dicit, *Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus iumentorum descendat deorsum?* Hic enim modus loquendi, rem ipsam non negat, neque dubiam tacit; sed ostendit, uti notat Sanctus Hieronymus, rem à paucis bene cognitam ob difficilem probationem, & externam similitudinem; unde Sapiens ut exprimat paucitatem eorum qui rem bene norunt, utitur interrogatione.

Verum licet mors nihil efficere possit contra animæ existentiam, quia immortalis est, quia tamen est totius hominis pœna, & quia in toto homine graves efficit mutationes, propterea postquam ostendimus quid mors circa corpus efficiat in triplici statu in quo corpus ponit, mihi nunc ostendendum est quid efficiat in anima. I. quidem proximè ante mortem: II. in ipso animæ discessu, cum primum desit esse corporis forma, & cum primum ad alteram vitam pertinet.

Nobis hodie tantum de I. Statu agendum est, quem graphicè descripsit S. Joannes in Apocalypsi cap. 6. in signis præcedentibus Judicium universale. Nam sicut illa signa in toto orbe præcedent idem Judicium, ut sciant homines quale tandem illud expectare debeant; ita in singulis hominibus quædam præce-

precedunt iudicium particulare : Et sicut cum evenient in toto orbe, signa erunt brevi perituri orbis ; ita cum precedent in singulis hominibus , signum erunt hominis iam morituri.

I. Signum est huiusmodi. *Et ecce terra motus factus est magnus ;* id est ex phrasi Scripturæ magna rerum mutatio : nam ut ait Sanctus Gregorius Nazianz, orat. 37. nulla facta est insignis mutatio status quam non designarit terræ motus. Itaque 1. cum facta est mutatio à simulacrorum cultu ad Legem, tunc præcessit terræ motus, uti dicitur in Exodo, unde Apostolus Heb. 12. *cujus vox movit terram tunc :* 2. pariter cum facta est mutatio à Lege ad Evangelium, quæ facta est die Pentecostes, domus Apostolorum concussa est ; Actoium 2. *factus est repente de caelo sonus, tanquam advenientu spiritus vehementis, & replevit totam domum ubi erant sedentes ;* immò prius cælum concussum est, atque inde motus in terra, ut indicaretur mutatio status, secundum prophetiam Aggæi ante annos quingentos, *Adhuc semel, & ego movebo non solum terram, sed & cælum :* quæ verba ita exponit ibid. S. Paulus, *Quod autem adhuc semel dicit, declarat mobilium translationem tanquam factorum, ut maneant ea quæ sunt immobilia :* Id est, motus ille significavit mutationem Legis antiquæ, verè mobilis, quia mutanda erat : & ratio subditur, *tanquam factorum, hoc est impletorum, quasi diceret, ideo Lex verus est abolita, quia impleta ; mobilis autem dicitur, quia non fuerat instituta, ut semper maneret, sed ut aliam promitteret, unde pollicitus erat Deus, se adhuc terram, & cælum commoturum, & consequenter se Legem mutaturum ; ut autem hæc mutatio intelligeretur expectanda à Lege non terrena, sed cælesti, ideo non tantum terra, ut in priori Lege, sed etiam cælum motum est.* 3. Denique ad propositum nostrum, fit magnus terræ motus ex phrasi Scripturæ cum

mors instat ; fit enim migratio ab hac vita ad æternam, quæ magna est rerum mutatio ratione animæ ; ut est ingens perturbatio in homine ratione corporis ipsius, ex diuturnitate, & gravitate morbi, & mortis vicinitate. Vide enim statum hominis in agonia positi, hoc est in ultimo conflictu, nempe statum medium inter vitam & mortem, quo tempore semè cessant sensuum omnium officia, caligant oculi, aures obsurdescunt, lingua tacet, nares non olfaciunt, manus omnia quærunt, & non sentiunt, intumescit pedus, vix pulmo trahit spiritum, cor deficit, membra omnia languent, adeoque graves dolores exoriuntur, secundum illud Psalm. 114. *Circumderunt me dolores mortis, & pericula inferni invenerunt me, tribulationem, & dolorem inveni,* ut vix patiantur aliquam de salute animæ suscipi cogitationem : quia ex Aug. stino, illuc naturaliter rapitur intentio mentis, ubi est vis doloris. Hinc insensibilitas in omnibus sensibus, defectus in viribus, & sensus fatiscens natura ; quoniam paulatim anima se totam ad se ipsa revocat, corpusque deserit : & sicut ex terræ motu corruunt ædificia ; ita totius hominis compositio, & structura dissolvitur ; & quemadmodum ejusmodi motus ingentis in hominibus timorem infert ; ita tunc ingens oritur animæ timor, ac trepidatio, quod intelligat sibi à corpore esse discedendum, nec in eorum esse deinceps habitationem. Hinc iudicia, num prudenter agant illi, qui in illud tempus differunt suam pœnitentiam, cum ne tunc quidem vivere, aut esse liceat, vixque anima possit tenere partes corporis dilabentis, inimò corruentis. Voco te, mi Auditor, ad tuam experientiam : Si unquam gravissimè ægotasti, quarum tunc rerum capax fuisti ? Sed si alicui morienti adfuisti, num eum tunc in ea perturbatione idoneum iudicasti, qui negotium aliquod magni momenti tractaret ; quantò minus ut de negotio omnium gravissi-

gravissimo, quod æternitatem spectat, ageret? Vide autem quàm sit parum idoneum tempus agenda pœnitentiæ, ubi omnia solatia quaruntur ratione talis status, qui ut plurimum omnibus hominibus contingit. Quàm multos iste aspectus convertit? Cur tu illud tempus tua prudentia non prævenis? Num tibi sufficit ut alii tibi sint in exemplum? Cur aliis esse vis? & quidem ad eorum utilitatem, & ad tuum damnum?

II. Signum sic exprimitur: *Et Sol factus est niger, tanquam saccus cilicinus.* Significatur gravis mutatio in intellectu, nam quod Sol est in mundo, propter principium illuminationis, illud est intellectus in anima. Illa autem mutatio consistit: 1. In ejus obtenebratione, & quasi extinctione, quoad lumina naturalia, & supernaturalia. Primò quidem perturbata imaginatione, à qua intellectus aliquo modo dependet in operando, ob hujus vitæ statum: nam ut ait Aristoteles, intelligentem oportet phantasmata speculari. Secundo abeuntibus speciebus, & paulatim inductis, corrupto earum subiecto, ac deficientibus spiritibus, qui sunt instrumenta quibus saltem remotè sit intellectio, propter dependentiam ab imaginatione, unde Tertullianus vocat membrum sapientiæ. Sicut enim in nobis prius vivit animale, tum deinde quod est rationale, secundum illud Apostoli 1. Cor. 15. *Non prius quod spiritale est, sed quod animale, deinde quod spiritale;* ita etiam prius deficit rationale, & ultimum est animale; ideoque si deficit animale, sanè consequens est jam defecisse rationale. Quod si deficient lumina naturalia, multo magis supernaturalia, quæ in multis potissimum deficient illo tempore justo Dei iudicio, licet per totum vitæ tempus abundarint: qua de re illum Jobi locum intelligo, cum ait c. 18. *Nonne lux impii extinguetur, nec splendet flamma ignis ejus? lux obtenebrescet in tabernaculo illius, & lucerna qua super eum est, extinguetur:*

quasi dicat, & præteritum lumen amittere, & novum accendere non poterit, quia amittet præteritas cognitiones, & novas non habebit huic tempori opportunas.

2. Mutatio est in qualitate cogitationum, quas non nisi horrendas habebit, de suo corpore; de vita præterita; de statu præsentis; de imminente exitu; de Dæmonibus sese ostendentibus, tentantibus, ac tentantibus; de Deo revocante, rationem exigente, condemnante, puniente; in quibus nihil videbit quod non terreat, etenim intellectus, seu anima Sol, factus est niger, tanquam saccus cilicinus. Occurret mors, sepulchrum, cinis, & omnia alia funesta; occurret Judicis facies, & ira, ratio reddenda, exanimis severitas, accusatio, convictio, condemnatio, supplicia, &c. Ostendet se ex propinquo æternitas, & illa sæculorum insuperabilis immensitas; impossibilitas remeandi ad pristinum statum, quia priora abierunt; præsentia rerum intoleranda propter angustiam; & rerum incertitudo futurarum quod optimè expressum his verbis ab Eccl. cap. 8. *Nec finitur quiescere ingruentibus;* lo, alias ostendimus.

Quantquam enim ista fortasse non omnibus eveniant, pluribus tamen ita contingunt, licet illud non videatur: unde passim omnes Patres horam mortis uti rem maximè formidabilem ab insidiis, & oppugnationibus Dæmonum, sicut & à magnis terroribus, & doloribus extremis, nobis repræsentant. Et ea quidem accidunt ex cogitationibus intellectus, quæ cum non mensurentur temporis duratione, possunt esse variæ, & innumeræ in tempore brevissimo; uti esse possunt in minimo loci spatio innumeri Angeli & Dæmones, ut in illo Energumeno de quo Lucas cap. 8. in quo fuit legio, hoc est plures Dæmones.

III. Signum. *Et Luna tota facta est sicut sanguis:* Equidem uti Luna omne lumen recipit à Sole, & mutationi maximè obnoxia est, &

rebus

rebus inferioribus dominatur; Ita voluntas ac libertas in homine omne lumen accipit ab intellectu, ut à suo Sole. Mutationi verò obnoxia est propter libertatem, & indifferentiam, & ferè sequitur variationem cogitationum, & rerum quæ ipsi proponuntur. Denique potentiis inferioribus dominatur. Fit autem ipsa tota sicut sanguis propter pœnitentiam; quia omnia sua ei displicent, & se totam ipsa cruciat, & quasi eruentat variis, atque diversis affectibus; Nolle fuisse quod fuit, quod tamen fieri nequit; quod enim factum est, nequit esse infectum: & contrario voto, vellet esse quod non fuit, quod neque esse potest; nam quæ fuere priora transierunt: item quod nunc est nollet esse, sed inutiliter; & tamen voto contrario, vellet id semper esse, ne sit aliquid deterius: Denique futurum appetit, & timet: appetit, quod præsens putat intolerabile: timet, quia quale sit, nescit, & semper gravius futurum suspicatur: itaque dissimili voto, eadem amat, & odit: amplectitur, & fugit: insequitur, & averfatur: Unde fit, ut se ipsam discindat, & miseratve, in quo est cruciatio, & velut quædam eruentatio, *Et luna non dabit lumen suum*: dicebat Christus loquens de signis iudicii Matth. 24. sed in morte, voluntas quæ ex sua natura lena semper est voluptatis, & tota in amoribus boni, quasi suæ naturæ esset oblita, tota in odiû sui transit. Ubi illa vota, ubi incensa desideria? Ubi teneri illi amores, delectationes atque risus? abierunt omnia, nec illi ex tota vita quidquam est reliqui, nisi tristitia, timor, odium, desperatio. Tunc quæ unque alias tibi placuerunt, summopere tibi displicebunt; quæ amasti erunt in odio; quæ fuerunt iucunda, & grata, erunt ingrata, & odiosa, secundum illud Osee 2. *Et cessare faciam omne gaudium eius, solemnitatem eius, neomeniam eius, sabbatum eius, & omnia festa tempora eius.*

4. Signum. *Et stella de cælo ceciderunt super*

terram: hoc est spoliatur anima suis ornamentis, & præliis. Fit enim prima denudatio: maior in ipsa morte, maxima post condemnationem. Incipit itaque spoliari cognitionibus, scientiis, & virtutibus, saltem quoad usum, quia illis uti iam non valet, unde dicuntur cadere super terram, quasi sint inutiles. Ratio duplex est: 1. Quia nostræ cognitiones ferè sunt de rebus huius vitæ, quæ iam præterit, itaque eo tempore ut inutiles pereunt. 2. Quia virtutes nostræ, ut tantis malis sunt impares, ita illis succumbunt. Sic implebitur illud Jobi cap. 21. *Lucerna impiorum extinguetur, & superveniet eis inundatio, & dolores dividet furoris sui.* Vanæ enim scientiæ tunc concidunt, & aliunde tentationes graves, & malæ, quæ animam hinc atque inde adoriuntur, tanquam varii eiusdem fluminis, aut torrentis rivi, hominem inundant, & demergunt.

5. Signum. *Et cælum recessit, sicut liber involutus*: Alluditur ad locum Isaïæ 34. *Et complicabuntur sicut liber cæli*; Mementote eorum librorum de quibus Daniel, cap. 7. *iudicium sedit, & libri aperti sunt*: De quibus etiam in eadem Apocal. 20. *Et vidi mortuos, magnos, & pusillos, stantes in conspectu throni & libri aperti sunt, &c. Et iudicati sunt mortui, ex his quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum*: Significatur itaque per eiusmodi librum conscientia, quæ quandiu sumus in hac vita, in nostra remanet potestate: in ea scribimus quæ volumus, vel delemus uti placet: complicatur autem quando à nobis aufertur, nec est amplius in nostra potestate, quod sit quando finitur, & compleretur sine ulla spe mutationis. Complicantur etiam libri; cum finis imponitur meritis, atque demeritis, & omnis spes pœnitentiæ intercluditur, quod fit in morte. Insuper involutus liber significat ignotum esse animæ, an maiora sint eius merita quam demerita; an anima sit in gratia, an in peccato: id enim solum innotescit per iudicium,

in quo tantum aperiri dicuntur libri : nos enim in hac vita semper eos implemus auge-
musque, aut etiam per penitentiam minuimus, atque inducimus, in morte verò finimus, atque absolvimus : & propterea tunc dicuntur complicari, ac recedere, etenim auferuntur à nobis, quia non sunt amplius in nostra potestate : si enim in vita quædam in eis deleere potuimus, addere, & minuere, in morte hæc potestas à nobis auferitur : aperiantur autem in iudicio, quia mortui iudicari debent ex iis quæ in illis scripta reperiuntur. Signum igitur adventantis mortis est, cum terminus imponitur nostris actionibus.

VI Signum est. *Et omnis mons, & insula de locis suis mota sunt* : Hac phrasi significat Scriptura complanata esse omnia, & impedimenta remota, qualia esse solent montes in itinere pedestri, & insulæ ad navigationem. Ad argumenti nostri rationem, sensus iste est, quod universæ formidines spesque evanescent, perinde ac si nunquam fuissent; morte facilem viam præstante rebus omnibus, ac efficiente quod ad id usque temporis, visum fuerat fieri non posse. 1. Ut perdamus rerum omnium creaturarum amorem : ita videmus sæpius, parentes oblivisci liberorum, maritum uxoris, &c. 2. Ut deseramur ab omnibus quæ in mundo sunt. 3. Ut ad extremum illum, cujusmodi præsens est, statum redigamur. Tunc subducunt se ex oculis animoque nostro omnes illi montes; sicut & hæc difficultas, & impossibilitatis ratio, quam finxeramus obtinendæ virtutis, afflictiandi corporis, aspernandæ gloriæ, nosque ipsos abdicandi. Similiter Insulæ illæ omnes esse desinent, hoc est, quod nihil potuerit navigationem, & hujus vitæ cursum retardare, quandoquidem ad finem pervenimus. Sic & universæ spes, cupiditatesque, quibus tanquam velis ac remis ferebamur quasi ad fortunatas Insulas, se nostro è conspectu abri-

piunt, & videntur absorptæ in profundo non maris sed mortis, ubi deperduntur omnia. Insulæ illæ magnitudinis, auctoritatis, divitiarum, voluptatum, vitæ diurnæ, integræ valetudinis & perfectæ, non amplius futuri sunt. *Omnis insula fugit, & montes non sunt inventi* : aut idem Joan. in descriptione effusionis phialarum iræ Dei : Apocal. 16.

VII. Signum. *Et reges terra, & principes, & tribuni, & divites, & fortes, & omnis servus, & liber, absconderunt se in speluncis, & in petris montium : & dicunt montibus, & petris : Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira Agni, quoniam venit dies magnus iræ ipsorum, & quis poterit stare ?* Significatur ingens metus, & trepidatio, à qua nos nulla securitas in morte liberat. Enumerantur autem varii status hominum, quia hæc differentiæ non sunt nativitatis & exitus, sed mediæ temporis, cujus cum adit finis, illa omnia tunc non juvant; unde quæ hic proponuntur, omnibus sunt communia. Oritur autem ingens illa trepidatio.

1. Ex ignoratione odii, vel amoris Dei : hoc est status tui : *nam nescit homo utrum amor an odio dignus sit*, Eccl. 9. Idque omnibus convenit sed longè major est eorum timor ac trepidatio, qui sciunt se esse odio dignos.

2. Ex incertitudine veræ contritionis, veræque penitentia. Quis enim scit an ex mera necessitate peccatum deserat ?

3. Ex gravitate peccatorum quæ tunc se se prodit, cum tamen antea levia putarentur, ac negligerentur, tunc autem homini se se offerunt instar exercitus & ingentis multitudinis.

4. Ex gravibus tentationibus, & assiduis Dæmonis terrenis per varias visiones, & per varias tentationes atque pavores exagitantis, & præsertim in veniis ad desperationem, secundum illud Isaïæ 14. *Infernus subter conturbatus est in occursum adventus tui suscitavit tibi gigantes* : cujus rei innumera sunt exempla in vitis, & historiis Sanctorum.

5. Ex apprehensione severitatis Judicis advenantis: sicut enim in vita Deum non cogitasti, nisi misericordem, ita tunc non cogitas nisi ut severum, secundum illud Jobi cap. 30. *mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tua adversarius mihi.*

6. Ex animi incredibili perplexitate, atque anxietate, quia nescit homo an adhuc sit in hac vita, an in alia; nam sopitis & ferè extinctis sensibus, omnia præsentia dilarent; aliunde æger, inficius, & expertus alterius vitæ, nescit ubi sit, & propterea ignorat si aliquis sit adhuc pœnitendi locus: atque hinc existit desperatio, cum anima inops consilii quilibet potius subire parata sit, quàm irati Judicis conspectum subire. Sed quid agat misera? retrocedere non potest: se enim totam expelli sentit è corpore, cum uti non possit amplius, nec regere aut animare illud valeat destructa temperie, ultra progredi maximè timeret, nesciens quo eat, & rerum ulteriorum ignara; ac supra omnia iudicem formidat; hic autem manere, & in eodem statu diuistere non permittitur; quoniam transitus est, non autem status: & expectatio tam arcta, & pressa non minimum est supplicium; in qua cogitur sui triplicis status pœnas subire; dolorem jacturæ prioris status amissi; metum futuri; præsentis autem sensum, & tormentum.

Ecce dilecte mi Auditor, quo mors primo sui accessu animam redigit: Etenim hæc omnia singulis contingunt, seu lenta morte conficiantur, seu repentina. Nos certè in iis qui diu laborant in agonia harum rerum quædam videmus argumenta: in iis verò qui subito intereunt, non minus illa contingunt, quoniam cum in animo fiant, eodem modo fiunt quæ res spiritales, quæ uti cum locis comparatæ, nullam ex necessitate postulant extensionem, (vides enim animam totam in puero, & in singulis corporis partibus; Christum totum

in minima parte hostiæ; multos in uno corpore Dæmones) ita cum durationi & tempori comparantur non ex necessitate postulant extensionem, sed in uno instanti existunt, uti tota Dei æternitas.

Hoc igitur unum à te peto & serio: Num judicas ad hæc omnia tibi opus esse viribus giganteis, & supra humanam facultatem? quomodo ergo tu tantis malis unus sufficies? Minima te occasio agit præcipitem: minima terret difficultas: minima tentatio prostermit: quid ergo tunc facies? Tu ne sentis satis tibi esse virium ad hæc omnia non ferenda solum, sed superanda? Quid cogitas? quid speras? quid expectas? ubi tua spes, & confidentia? cur tuis rebus non provides? cur te ad ista non compatas, operibus bonis, continuis precibus, dura exercitatione? Vide quid sperandum sit de maxima hominum parte, qui vivunt in tanta securitate, in otio, & falsa pace. Item, num rationem habuerint Sancti, cum de sua morte ita fuerunt solliciti? Nonne te pudet in aliis rebus humanis ac perituris, & hujus sæculi, adèd esse prudentem, & sollicitum, & illam unam rem quæ tanti est momenti, negligere? Quod si harum rerum sola cogitatio nos ita terret, atque afficit, quanto magis præsentia, & experientia.

Quid agimus, Auditores, quid cogitamus? quid in hujus vitæ nugis nos occupari sinimus? nec ad ista nos præparamus? Hic aurum colligit; hic honores sequitur; hic in luxuriis vitam transigit, & usum voluptatum: Nemo ferè de sua morte cogitat, & si aliquis cogitat tantum de testamento cogitat, de suis negotiis, de sua sepultura, de liberis, de iis quos relinquit: sed nemo qualem mortem habebit, & quæ mortem comitati solent: Et tamen hæc omnia quæ recensuimus unumquemque nostrum manent: Nemo est liber, nemo qui eximatur, hoc omnibus continget. Quam jure merito, cum morti vicinus esset Theophilus

philus Alexandrinus, exclamabat, Verè beatus es Abba Arseni, qui temper hanc horam ob oculos habuisti: Hora intolerabilis cum adest ex improvise, & occupat non opinantem: hora utilis cum cogitatur: Hanc horam unicuique vita componit. *Luca 21. Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia que futura sunt. Quomodo*

fugere poterimus, si futura sunt non providentibus: Sede a fugient qui providerint. Tu provide, & fuge: providebis autem si vigilveris, & oraveris omni tempore: *Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate. Quod nobis concedere dignetur JESUS CHRISTUS Dominus noster.*
Amen.

FERIA SEXTA
DOMINICÆ QUARTÆ IN QUADRAGESIMA.
CONCIO TERTIA.

Anima extra corpus quoad se
spectata.

Veni, & Vide. Joan. 11.

Videre incepimus quo statu mors hominem ponat non tantum ratione corporis, sed etiam animæ, quæ quidem melior est eius pars & æterna. Pergimus in eodem argumento, & quod in eo est obscurius, sed & utilius, indagamus. Si enim homo se cognoscit ratione partis corporeæ, superest quoque ut se norit ratione partis spiritalis, utpote præstantioris, ut seipsum eo modo totum agnoscat: iuxta illud Philosophiæ veteris pronuntiatum *γνώθι σεαυτόν*. Nosce teipsum, quod in vestibulo templi Appollinis Delphici inscriptum fuisse, testatur Plato in Charmide. Certè sicut in vita nemo benè novit corpus suum, sed post corporis dissolutionem omnia quæ latebant nobis innotescunt; ita quid sit anima pauci norunt in vita, ad eò implexa est corpori: unde tot Philosophorum de animæ substantia

opinionibus, aliæ eam igneæ naturæ, aliæ æthereæ, aliis ex æthere, vel ex anima mundi delibatam asserentibus: sed cum erit corpore exuta seipsam noscet qualis est. Nos scire qualis futura sit, hodie coniectura assequamur, quantum possumus. Sed in re tam obscura, insolito lumine indigemus: unde autem melius, quàm à Virgine postulandum. *AVE MARIA.*

Nescio, Auditores, quodnam iudicium facturi estis de susceptione rei quam mihi hodierna die proposui; neque dubito quin me nonnulli accusent temeritatis, cum audeam ingredi viam quæ nullius mortalium pede trita est, scilicet sermonem habendum de statu animæ in altera vita, quæ nobis omnino incognita est extraque experientiam nostrâ. Atque aliquis dicet in me non esse ea de

re loqui, de qua nemo ad hunc usque diem locutus est: Alii arguent me novitatis, aut curiositatis, qui sermonem aggredior de argumento quod neque in scholis Magistri, neque eruditi in scriptis tractatibusque nos docent: Verum sustinebo hilariter quicquid vituperationis in me a vobis adhibebitur, dummodo saluti animarum vestrarum servire possim meaque temeritas vobis fructuosa sit; in eo Pauli Apostoli exemplum persequens, qui minimè sollicitus fuit, quod ipsius adversarij ut ei stomachum moverent, ab invidia in illū suscepta prædicarent S. Evangelium, modo prædicaretur Iesus Christus, & hominibus innotesceret: ad Philipp. 1. *Dum omni modo, si per veritatem Christus annuntietur, & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.* Idem tanti Apostoli exemplo audeo dicere, & vestræ salutis causa audeo illud aggredi quod vires meas superat, nempe vobis exponere, quo mors animam ponat in statu, in ipsius animæ discessu, quo primum incipit esse sine corpore. In quo statu quatuor possumus in anima spectare: 1. eius substantiam, & quæ ratione substantiæ ei conveniunt: 2. Intellectum ipsius, & modum eius intelligendi: 3. Voluntatem & eius operationes: 4. Passiones: nam licet passiones propriè dictæ, sint in ipso corpore, quoad corporalem immutationem, tamen quoad principia actionum sunt in anima: propriè quidem in coniuncta; sed etiam in eadem separata sunt quidam actus respondentes actibus, & mutationibus passionum quibus corpora commoventur. Hodie tantum tractabimus de iis quæ conveniunt substantiæ ipsius animæ, in qua, cum erit separata à corpore, hæc à me spectantur.

I. Ipsius post hominis mortem permanens in vita, qua fit ut anima huic vitæ mortali sit superstes. Scio fuisse aliquos & Philosophos, & Hæreticos, qui eam esse mortalem, & una cum corpore perire censuerunt: Ita E-

picurus ex Plutarcho lib. de Placitis Philosophorum, & qui Epicuri fuerunt Discipuli, ut Poëta Lucretius & alii: idem docuit Democritus si Lactantio credimus lib. 3. de Divin. institut. c. 18. idem, Plin. lib. 1. hist. c. 53. & 55. idem existimaverunt Sadducæi, & nonnulli Hæretici relati à Damasceno lib. de Hæret. Fundamentum huius erroris fuit; quod nulla appareret differentia in ratione vitæ inter hominem, & belluam: uti igitur animæ animalium extinguuntur, ita etiam animæ hominū pereunt. Et is visus est quibusdam fuisse sensus Sapientis Ecclesiastis c. 3. cum pronuntiavit unum esse interitum hominis & jumentorū, aliaque id genus, quæ superiori Concione retulimus, ostendentes eū nō ita censuisse.

Hæc siquidem sententia fuit tantum hominum impiorū: Et de fide est animam hominis non desinere esse, cū corpus vivere desinit, eaque corpus relinquit; sed ipsi esse superstitem.

Probat 1. ex Scripturis. Et quidem Sapiens cap. 2. libri Sapientiæ, postquam retulit eorū errorem, qui in morte hominis animam interire pertrabant: *Cinīs eris (ajebant) corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquam mollis aër:* (hinc illa Ethnicorum consuetudo, ut corporum cineres in urnas colligerent, & morientū quos amarent, ore spiritus legerent;) Sapiens, inquam, subdit suum sensum: *Hæc cogitaverunt, & erraverunt; excacavit enim illos malitia eorum.* Et propterea idem sic loquitur de Justis c. 3. *Iustorum anima in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis;* utique secundum animas; nam etiā justī moriuntur sicut alii, quoad vitam corporum attinet: & hic est verus sensus eorum verborum Ecclesiastis quibus dicit jumenta & homines in hoc convenire quod moriantur, ut liquere heri demonstratum est, ex verbis sequentibus, quæ sunt de ascensu Spiritus Filiorum Adam, & de descensu Spiritus jumentorum; cum iste ascensus significet animam hominis una cum corpore non

non dissolvi, sicut animantium spiritus simul cum eorum carne perit. Sed & eundem Sapientem id de anima hominis asseveranter dixisse in cap. ultimo ejusdem Ecclesiasticis insinuavimus, quod & hic accuratius placet perpendere. Verba sunt hæc: *Revertatur pulvis in terram suam unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.* Alludit sanè ad hominis creationem: nam corpus hominis coagmentatum est ex terra, figurato autem homine ex terra, cum anima fuit infundenda, dicitur quod Deus suo flatu animam inspiravit, ut scias à materia non fuisseeductam, sed uti dixit Aristoteles lib. 2. de gener. animal. cap. 3. extrinsecus advenisse. Equidem quando animalia formata sunt, una actione eorum corpus & anima producta sunt; unde dicitur Genes. 1. *Producatur terra animam viventem in genere suo, jumenta, & reptilia, & bestias terra secundum species suas. Factumque est ita. Et fecit Deus bestias terra juxta species suas:* Sed quando agitur de hominis formatione, fit mentio duplicis actionis, unius qua factum est corpus, alterius qua anima inspirata est: I. *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terra.* Gen. 2. En habes corporis formationem, & materiam, & de eo dicitur à Sapiente, *Revertatur pulvis in terram suam, unde erat:* alterius; & *inspiravit in faciem ejus spiraculum vite, & factus est homo in animam viventem:* hic habes originem animæ, non à terra, sed à Deo, non educatione à materia, sed inspiratione à Deo, & infusione: & idcirco dicitur à Sapiente, & *spiritus redeat ad Deum qui dedit illum:* inde apud nos mos ille mortem explicandi, ad Deum abiit, & Christus moriens dixit Lucæ 23. *Pater in manus tuas commendo spiritum meum:* Et cap. 4. Sap. de homine iusto dicitur, *Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit:* nec mirum, quia uti sequitur cap. 3. *Iustorum anima in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori, &*

astimata est afflictio exitus illorum, & quod à nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in pace. Et sic coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. In paucis vexati, in multis bene disponentur:

Sed quid clarius in hanc rem dici potest quam quod ab ipsa Sapientia æterna incarnata prolatum est: Sic enim ipse Christus suos hortatur Matth. 10. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere;* quod certè frustra diceretur, si simul cum corpore animus interiret; qui enim corpus periret, simul etiam animum interiret, ut fit in animalibus. Et moriens idem Christus dixit Latroni; *Hodie mecum eris in Paradiso,* & alia plura passim è quibus selectiora aliqua inferius poterunt subjici.

Et hoc est fundamentum totius huius discursus quem habemus de anima separata, ut non existimes nos agere de re imaginaria ac ne putes tua omnia concludi intra huius vitæ terminos, cum præter hanc vitam corporalem. alia sit quæ tota ad animam pertinet sciasque proinde non solam rationem tibi habendam corporis, sed etiam, & multo magis, animæ tuæ; nec tantum huius vitæ, sed & illius alterius, quam certè ignorare non debes, cum te potius spectet quam hæc præsens.

II. Spectanda est Animæ immortalitas, sive perpetua duratio: Etenim non modo non perit anima cum corpore, sed etiam in suo esse semper mansura est, & consequenter est, & erit immortalis. Est contra quosdam Philosophos, qui dixerunt, animam quidem esse ad aliquod tempus corpori superstitem, sed tamen non semper mansuram. Ita doctum fuisse à Stoicis refert Euseb. lib. de præpar. Evangel. cap. 19. & Tullius 1. Tusculan. Idem tribuit Zenoni Isidorus lib. 1. de Doctrina, & de dogmatibus fidei cap. 15. *Cum enim Stoici crederent animam esse*

esse statum quemdam, putabant non statim corrumpi post emissionem, sed paulatim diffuere, & extingui. Lutherus in art. 27. ex damnatis à Leone X. inter portenta quæ dixit esse in fide Romanæ Ecclesiæ, unum esse dixit animam esse immortalem. Sed ea veritas, nempe quòd anima hominis sit immortalis.

Probatum 1. ex Scripturâ. Exod. 2. ait Dominus Moyli: *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob*: Ex hoc antecedente vide quid Christus concludat Matth. 22. *Non est Deus mortuorum, sed viventium*. Certè Deus non est alicujus Deus, pro aliquo tempore, nisi ille alter tunc existat, & Deum colat, atque veneretur ut suum numen: igitur oportuit, ut tunc superstites essent Abraham, Isaac, & Iacob, alioqui, non se illorum dixisset Deum. Ut autem scias semper victuros, audi quid dicat, *hoc mihi est in æternum*: igitur juxta Christi interpretationem isti vivent in æternum.

Idem colligitur ex promissionibus præmij æterni quæ passim reponuntur in Scripturis. Sap. 5. *Iusti autem in perpetuum vivent*. & Ioan. 12. *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam*: Item ex pœnâ æternâ quæ reprobis itrogatur, Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternum*: itaque supponitur damnatorum existentia æterna, & vita æterna.

2. Probatum non tantum autoritate divinâ & Scripturarum, sed & eorum quinque fuerunt sapientiâ illustres qui fere omnes statuerunt animas hominum esse immortales: nimirum sapientes Hebræorum, Chaldæorum, Ægyptiorum cum suo Mercurio Trismegisto; Indorum: Gallorum quos Druydas appellabant; Pythagoricorum demùm, & Platonicorum cum suis antesignanis. Audi Originem lib. 7. contra Celsum: *Per suasum habent non solum Christia-*

ni & Iudæi, sed etiam multi tam Græci, quàm barbari, quod supersit, & quod vivat post discessum à corpore, anima humana. Sic. & Clemens Alexand. lib. 4. Strom. cap. 7. & 8. docet hunc fuisse sensum plurimorum Philosophorū, ut Pythagoræ, Empedoclis, Socratis Platonis, Stoicorum, & aliorum: de Aristotele separatim dicemus. Denique eam sententiam clarè, & in dubitanter tenuerunt omnes qui vitæ sanctitate, vel insigni probitate, vel prophetiæ dono, vel miraculorum patratiōe celebres extiterunt. Qui verò illam negarunt, ferè improbi fuerunt, Epicurei, & Athei: unde eorum allatâ opinionione, subdit Sapiens. *Hec cogitaverunt, & erraverunt, excacavit enim eos malitia eorum*, quia nimirum pravis fuerunt moribus, utque impunitatem assequerentur, negarunt animæ immortalitatem.

Quare non mirum si hanc fidem definitur Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 8. his verbis. Cùm diebus nostris nonnulli ausi sint dicere de naturâ animæ rationalis quòd mortalis sit saltem secundum Philosophiam, sacro approbante Concilio damnamus ac reprobamus omnes asserentes animam intellectivam mortalem esse.

3. Probatum ex præclaro Aristotelis discursu quem habet 10. de Anima tex. 13. & 3. de Anima cap. 4 Si anima rationalis habet operationem, aut actum sibi proprium seu non communem cum corpore, est separabilis, hoc est, existere potest sine corpore; nam operatio sequitur essentiam quare si habet operationem independentem à corpore, seu organo, ipsa etiam erit independentens à materiâ, seu subjecto organico, & consequenter erit separabilis, quia ejus esse non pendeat à corpore, neque materiâ. Atqui anima habet operationem sibi propriam & non communem corpori. Igitur ab eo separabilis est, & potest existere sine

corpore: Probatur minor. Anima intelligit, sed intelligere est actio animæ propria. nec communis corpori; Quia intellectus est potentia inorganica, quod probatur 1. ex vniuersalitate intellectus, nam percipit omnia corporea, hoc est cœlestia, terrestria, simplicia, & mixta, quod facere non posset, si esset potentia organica; Nam ex Anaxagorâ intus existens prohibet alienum: cum enim quodlibet organum certam dispositionem requirat, non potest esse potentia vniuersalis ad omnia cognoscenda: Sicut videmus in sensibus, non esse aptam eandem organi dispositionem ad omnia sensibilia percipienda, unde necessarium fuit ut plures essent sensus, & in diuersis organis, propter differentiam dispositionum; omnis autem determinatio indiffereniam seu vniuersalitatem impedit, quam tamen scimus esse in intellectu, qui omnia objecta percipit. Et confirmatur ex objecto adæquato intellectus humani, quod est ens: in quantum ens. seu in quantum verum: igitur intellectus abstrahit ab omni organo corporeo. Antecedens probatur, Quia intellectus attingit omnia entia corporalia & spiritalia creata, & ipsum Deum increatum, substantiam, & accidentia, & alia omnia, quæ ut cadunt sub unam potentiam, accipi debent sub aliquâ ratione communi, hæc autem ratio non potest esse alia, nisi entis, vel intelligibilis, seu veri: igitur hæc est ratio adæquata objecti intellectus. Probatur consequentia, Nam omnis potentia organica, & materialis valde est limitata ratione materiæ: Cum igitur intellectus sit possibilis fieri omnia, nullam debet habere determinationem in se, sicut vas rotundum, vel alterius figuræ, determinat liquorem ad sui figuram: ad hæc si haberet in se determinationem, non posset se extendere ad vniuersalitatem cuiuscunque objecti, præsertim eius quod est independens ab omni loco tempo-

re, & figurâ, & re ulla quæ non cadit sub sensibus, seu in toto, seu in parte: unde ait Aristoteles 2. de anima text. 21. Intellectum non tantum percipere singularia sed etiam vniuersalia.

2. Probatur intellectum non esse potentiam organicam ex eodem Arist. 3. de Anim. c. 4. Quia omnis potentia organica, ratione organi læditur & impeditur à vehementi objecto, uti patet in sensibus: Nam auditus post ingentem sonum, non percipit paruum, licet visus post ingentem splendorem hebescit: Similiter olfactus aut gustus, post vehementis objecti sensationem, minora objecta non sentiunt: Intellectio autem non impeditur, nec intellectus læditur ab excellenti intelligibili, sed ab eo magis perficitur, & qui excellentiora intelligibilia percipit, habilior redidit ad intelligenda inferiora: & inde Aristoteles concludit intellectum esse separabilem, non autem sensum: & 1. 1. de anima text. 92. Dicit non posse assignari partem corporis in quâ sit intellectus, quasi in organo, vel per quam ipsum intelligere eliciatur. Idem confirmatur experientia, ex eodem 1. de Anim. text. 66. quod per sensum corporis non labefactetur intellectus: unde idem Philosophus 1. 2. de gener. animal. c. 13. cum dixisset animas cæterorum animalium non posse advenire exterius, nec sine corpore existere, quia omnis earum operatio communis est, & cum corpore; subdit: Restat igitur ut sola mens extrinsecus accedat, eaque sola divina sit. nihil enim cum eius actione communicat actio corporalis: Et lib. 10. Ethic. cap. 8. dicit in homine esse partem aliquam divinam: & inde concludit, homines non oportere tantum mortalia cogitare, sed quod fieri potest, immortales nos ipsos facere.

4. Eadem veritas probatur à priori. Principium intelligendi in nobis est in corpore-

um & spiritale, ut patet ex eius operatione, adhucque postea probabimus, & nunc supponimus, Si est spiritale perfectò in suâ substantiâ est simplex, & indivisibile tam in partibus essentialibus quàm in integrantes; omnis enim divisio petitur à materiâ & quantitate: Si est simplex, & indivisibile, est incorruptibile & immortale: quia ex Sancto Gregorio Thaumaturgo lib. de Animâ: omnis corruptio seu mors fit per dissolutionem, & separationem unius ab alio? igitur supponit compositionem? nam idem à seipso non separatur: quam in sententiam Gregor. Nysen. in oratione Catechetica cap. 8. quomodo dissolvi posset, quod non est compositum? nec item corrupti potest ex separatione à comparte, quia cum sit spiritale est immateriale & non pendet à subiecto: vera itaque ratio & intrinseca immortalitatis animæ, est eius immaterialitas? hæc autem probatur à posteriori, nempe ab eius operatione: cum itaque mors tantum separet animam à corpore, non sequitur animæ desitio? quia anima in suo esse non pendet à materiâ, & ideo potest existere sine illâ: nam sine concursu materiæ habet quid quid ex parte sua necessarium est ad existendum, & ab aliis causis secundis non pendet, & propterea per ordinarium primæ causæ influxum conservari potest in suo esse, licet à materiâ separetur.

5. Probatio licet sit moralis, habet tamen apud me magnum pondus, & petitur à Dei providentiâ, & est eiusmodi. Si est Deus, certè est aliqua providentiâ; si Deus habet providentiâ, & curam huius mundi, & consequenter, immò præcipuè, rerum humanarum, ad eius iustitiam pertinet, ut mali puniantur, & boni afficiantur præmio: Hoc autem non fit in hac vitâ, in quâ homines impij ac scelerati maximè florent, optimi verò quique maximè affliguntur, quasi impietatis

merces sit prosperitas, iustitiæ verò calamitas. Necessè est itaque esse aliam vitam, in quâ iustitia sit operum retributio; non erit autem altera vita, si anima unâ cum corpore pereat. Quemadmodum igitur si esset injuriarum retributio, vel pœna reis constituta, sed omnia omnibus impunè licerent, rectè diceremus illud regnum vel carere rectore, vel si esset aliquis, illum esse iniustum, & sceleratorum fautorem: Ita si in hac vita omnia impunè agerentur, neque alio tempore corrigerentur, rectè colligeremus nullam esse providentiâ, nullum supremum dominatorem à quo res humanæ regantur, vel si sit aliquis, illum esse iniustum, & consequenter nullum esse numen. Vnde clemens Rom. lib. 3. Recognit. Si Deus iustus est, anima immortalis est. Et Origines in Cantica; Vbi esset iustitia Dei, ubi bonorum merces, si anima esset mortalis? Hæc tota ratiocinatio est Sancti Chrysost. serm. 4. de Provident. Si nihil est post hanc vitam, id est, si anima cum corpore extinguitur; ergo neque Deus est: nam si Deus est, iustus est, & juxta merita unicuique distribuit, si autem nihil est post hanc vitam, ubi accipient singuli pro suis meritis? Multi hæc bene habent, & in honore degunt, licet mali, alii affliguntur, licet iustè vivant Si ergo post hæc nihil est, emigrabunt iusti afflicti iniuriâ, & iniusti immeritâ felicitate potiti: Vbi ergo manebit iustitia? Si enim nemo quæ meritis est accipiat, neque Deus secundum se iustus est: Si autem Deus non est iustus, neque Deus est, &c. Atqui Deum esse creaturæ clamitant, igitur & iustus est: Quod si iustus est, tribuit unicuique quod iustum est, si unicuique quod iustum est, tribuit, necesse est post hanc vitam esse tempus, in quo singuli juxta merita accipiant

Hæc Chrystostomus. Vnde patet hæc esse inter se connexa, fidem de existentia Dei, & fidem de immortalitate animæ; neque mirum est si athei, & qui deum negant, iidem etiam negent animas esse immortales.

Et hinc confirmatur illa veritas. Etenim illud dogma non potest esse falsum, & inane, quod est fons, & fundamentum omnis iustitiæ & pietatis & virtutis: nam lux non potest oriri ex tenebris & in illis niti: nec splendor virtutis oriri ex errorum caligine: Atqui dogma immortalitatis animæ, & quod post hanc vitam, sunt supplicia, & præmia, est origo & fons omnis iustitiæ, uti patet: ergo, &c. E contrario verò illud dogma, non potest esse verum: quod à vitâ hominum tollit omnem probitatem, & inducit omnem impunitatem ac vitiorum colluviem: Atqui hoc facit opinio de non alterâ vitâ; nam quis vitam asperam colat, si nihil lucri inde speret? ergo &c. Hinc enim ipse Arist. lib. 9. Eth. c. 3. colligit immortalitatis animorum argumentum; quod vir probus corporis bona, & ipsam etiam corporalem vitam, propter honestatem contemnit: necesse est ergo ut instinctu naturæ, anima aliquid melius inquirat quàm corpus, & quæ sunt præsentia; quod non faciunt cætera animalia quæ tantum pastum & venerem appetunt, nec timent nisi præsentia: sed vis appetendi in homine se extendit ad omne verum, & ad omne bonum, unde patet ipsam erectam esse supra materiam, & corpoream conditionem. Et quidem solus homo appetit immortalitatem, non tantum appetitu innato, sed etiam elicito, quia solus novit immortalitatem, eamque apprehendit ut bonum speciale, & sibi proprium & conveniens.

Mitto innumeras alias de animæ immortalitate probationes, ut scias hoc dogma non niti in firmis probationibus. Quod si esset falsum, sequeretur falsam esse & confictam

universam sacram Scripturam, falsam esse omnium Prophetarum oracula, falsam Christi doctrinam, & prædicationem, falsam eius miracula, falsamque de sua Resurrectione nos docuit, licet innumeras de eâ nobis probationes dederit. Ad hæc, decepti fuerint quotquot Religionem Christianam susceperunt. Sed inter illos quos homines docti, quàm præclara ingenia? decepti tot Martyres qui eâ de causâ suum sanguinem fuderunt; tot Sanctorum myriades, qui carnem domuerunt; omnes qui sanctitate vitæ, prophetiæ donum, miraculorum gloria, cœlesti sapientiâ omnibus sæculis celeberrimi extiterunt: decepti fuerint, inquam, & à veritate aberrantes, solisque improbis, impuris, & Epicureis veritas fuerit patefacta: Scilicet, quàm enim hæc omnia ab omni luce rationis alienissima esse quis non videt?

Hinc collige quanta sit hominum cæcitas & imprudentia, qui tantummodò de vitâ præsentis cogitant, nihil autem de futurâ, quasi verò anima periret cum corpore, cum corpus mortale sit anima verò immortalis. Itaque cum hominem mori videris, cogita non totum perire, nec quod videris corpori accidisse, idem credas animæ accidere. *Non sunt oculis insipientium more, illi autem sunt in parte: nempe, iustorum anima in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis.* Quomodo enim immortalis mori possit? & aliquando non esse, quæ semper erit;

III. Spectanda est animæ spiritualitas & materialitas. Etenim licet Tertullianus animam crediderit immortalem, eam tamen putavit esse corpoream, eò modò cæli sunt incorruptibiles, & astra licet sint corporea: quem refutat Sanctus Augustinus Epist. 157. & lib. de Hæresibus in 86. Eundem errorem secutus est Vincentius ille quem refellit idem Sanctus Augustinus l. 4. de Anima & eius origine, à c. 2. Idem docuit Anaxagoras teste Plutarcho

Plutarcho lib. de placitis Philosophorum c. 2. Stoici apud Eusebium; Soranus antiquus Medicus citatus à Tertulliano; & Galenus qui putat animam esse harmoniam, & temperamentum humorum; Laetius & alii Epicurei. Fundamentum huius erroris duplex est.

Primum est, quod eiusmodi opinantes eò sunt adducti, ut notavit Sanctus Augustinus; quod eum nimis addicti essent sensibus, & imaginationi, nihil concipere possent reale, quod non esset corporeum, unde & Deum putarent esse corporeum, ut de Tertulliano notat Sanctus Augustinus, qui unum ex alio infert l. 10 de Genesi ad Liter. cap. 24. Cum enim anima sit ad imaginem Dei, nihil vicinius, aut foras se nihil tam consequens, quam ut credito, quod anima corpus sit, etiam Deus corpus esse credatur: unde concludit: Nemo audeat dicere animam esse corpus.

Alterum huius erroris fundamentum est, quod omnes actus hominis pendere videantur à corpore, ac ipsa etiam ratiocinatio, uti patet in pueris, qui nondum discunt, eademque, per alterationem corporis amittitur, ut patet in insanis; aut impeditur, ut in dormientibus, denique non sine usu phantasmæ intelligimus: quæ tanta in operando dependentia à corpore, probat animam esse corpoream.

Verum eam esse immaterialem, & incorpoream ac spiritualem;

Probat 1. ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. in cap. Firmiter. de summa Trinitate; ubi definitur Naturam humanam ex spiritali & corporali esse compositam. Quam in sententiam ita loquitur Augustinus in Psalm. 145. Natura animæ præstantior est quam natura corporis, excellit multum, res spiritalis est, res incorporea est, vicina est substantiæ Dei: Et Epistola 157. Tertullianum damnat, quod animas diceret esse corporeas, quò perversius quid dici po-

test? Ita quoque Damascenus lib. 2. de fide orthodox. cap. 12. Animam simplicem, & corpore vacantem substantiam appellat.

2. Probat, Quia operatio propria animæ, ut est principium intelligendi, est in se spiritalis, igitur & principium eius, quod est anima, neque enim res in materialibus potest oriri ab alio principio quam ab im materiali, præsertim cum sit immanens, & consequenter recipiatur in suo principio: igitur si ipsa sit spiritalis, requirit subiectum spiritale, ut sit proprio inter recipiens, & receptum. Probat antecedens, ex obiectis spiritalibus quæ intelligendo contemplamur, ut sunt Deus, Intelligentiæ, Universalia, & rationes abstractæ ab omnibus particularibus circumstantiis, loco tempore, figura: Nam actus debet esse obiecto proportionatus, quia ab illo speciem lumit; igitur cum obiecta eiusmodi sint spiritalia, actus debet esse spiritalis. Scio quidem animam in corpore existentem, non attingere Deum & Angelum ut in se sunt: unde primæ apprehensiones participant quidem aliquid de statu in corpore, & imitantur phantasmata, & hoc est quod dixit Aristoteles, in intelligentem phantasmata speculari, nam intellectus agens producendo species spirituales, imitatur species materiales phantasmæ, à quibus determinatur: Tamen quoad actum iudicij, intellectus vere cognoscit illas esse substantias immateriales, & incorporeas, & alterius ordinis à substantiis quantitati subiectis, atque ad hoc iudicium ferendum oportet ut mens nostra super sensibilia ascendat, ut scilicet de spiritalibus, quatenus talia sunt, iudicare possit: igitur talis actus est spiritalis. Ad hæc intellectus noster ita de illis obiectis spiritalibus cogitat, ut circa illa discutat, & illorum proprias naturas intelligere conetur, ac proprietates corporibus repugnantes illis convenire Sequatur: Itaque illa actio non

potest esse corporea, alioqui non posset supra corpus assurgere. Cum ergo omnes actus intelligendi sint ab uno, & eodem principio, si unus est spiritalis, omnes sunt spirituales, etiamsi versentur circa corpora: quia per spirituales actus potest altiori modo corpus cognosci, uti patet in Deo & Angelis, qui certè cognoscunt corpora actu spiritali.

Confirmatur 1. Quia si intellectus esse; potentia materialis, non posset percipere nisi materialia, & determinationem haberet, quod repugnat universalitati intellectus, qui cum universalia cognoscat abstrahit ab omnibus conditionibus individuans, & omnibus sensibilibus accidentibus, & circumstantiis, ita ut sua obiecta spiritali modo cognoscat: quod signum est potentiam intellectivam hominis esse omnino abstractam in suo esse ab organo corporeo, & consequenter etiam à materiâ & quantitate.

Confirmatur 2. Quia animus noster spiritalibus rebus plurimum delectatur & pascitur, igitur signum est esse spiritalem: nam unumquodque vivens similibus & proportionatis cibis pascitur & nutritur.

Confirmatur 3. Ex capacitate animæ rationalis: nam potest accipere dona spiritalia. Gratiâ sanctificantem, virtutes supernaturales, Fidem, Spem, Charitatem, Visionem beatificam. Hæc autem dona non possunt esse nisi spiritalia, quia Deum immediate attingunt qui planè spiritalis est, & incorporeus.

Confirmatur 4. Ex actione propria intellectus, qui solus potest supra se reflecti, intelligendo se, & suum actum: ut enim corpus non potest seipsum movere per se primò, seu secundum eandem partem, ita potentia corporea non potest supra se ipsam reflecti, utique cognoscendo seipsam. Si autem ali-

qua potest, spiritalis est, intellectus verò non tantum super seipsum, sed etiam super actum suum reflectitur, cognoscit enim se cognoscere, & quanta certitudine, vel claritate cognoscat, & quid sit ipsa cognitio inquirat: similiter reflectitur circa principia talis actus, ut sunt species, lumen, & si quid est simile, quod non potest phantasia circa suos actus & species, quod oritur ex materialitate, quæ impedit tantam substantiæ subtilitatem, quâ in seipsam reflecti possit.

Quod autem initio obiectum est facile solvi potest ex statu præsentis intellectus, qui cum unicus corpori, & ab illo species accipiat, ex eo fit, ut ratione primarum apprehensionum à corpore dependeat. Inde ignorantia infantia. Inde insania, & fatuitas in senibus, corruptis, aut dissipatis speciebus in phantasmate, ad quas necesse est intelligentem se convertere, cum intellectio sit earum specierum imitatio. Sed acceptis speciebus super illas animus se erigit iudicando, & discurrendo quod signum est esse aliquid supra corpus, & consequenter esse spirituale, & incorporeum, & impermixtum, uti in variis locis loquitur Aristoteles. Ex quibus omnibus confirmatur, quod de animæ immortalitate dixi. Nam si anima est immaterialis, & incorporea, profecto est spiritalis, si est spiritalis est immaterialis, si est immaterialis, est immortalis.

Hinc discite tibi assurgendum esse super omnia corpora, & super originem terrenam, cum corpus habeas à terra, animam autem ab ipso Deo, cum ipsam in sufflavit, & inspiravit in corpus. Itaque sive ad originem primam respicias, seu ad exitum, corpus tibi contemnendum, & præcipua ratio habenda animæ quæ spiritalis est, & aliquid divinum. Hinc nihil mirare quòd animam egredien-

rem non videas, & quod egressa, neque videas, neque tangas: id enim fit, quod non fit corporalis aut materialis, sed spiritualis & incorporea.

IV. Spectanda est summa animæ puritas naturalis & impermixtio. Id provenit ex natura ipsius: cum enim uti dixi spiritualis sit, & immaterialis, nullas habet in se partes & simplicissima est. Verum licet talis sit, etiã cum est in corpore, tamen cum ipsa sit pars alicuius totius, etiã si, quoad se non sit composita, & sit impermixta, nihilominus, ut pars, inquam, alicuius totius, ipsa in compositionem ingreditur, itaque ab illa summa puritate deficit. quoniam deteriori coniungitur, secundum illud Iob. 4. *Qui habitant domos lutæ, & terrenum habent fundamentum*: unde sequitur, quod dicitur Sapientiæ 9. *Corpus quod corrumpitur aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimis sensum multa cogitantem*: sed post solutionem à corpore, naturali suæ puritati restituitur.

Quod si tunc aliquid ex præteritæ vitæ contagione in ea remanserit, hoc illi fit intolerabile, cum neque statui præsentis sit cõforme, neque eius naturali puritati conveniens, & propterea incredibiliter ex alieno torqueatur. Id collige ex re parva quæ contingit in vita: quis enim dolor si spina, aut aliud corpus extraneum dividat partes corporis, præsertim maximè sensibiles, ut in nervo, & soluat unionem? Vide quomodo natura nihil alienum pati potest, & hinc infer qualis sit doloris sensus in re maxime simplici, & indivisibili. Atque idcirco in eam ignis vim habet, & ipsa subicitur cruciatui ut expurgetur ab alieno, quantumvis minimum sit. Malachiæ. 3. *Qui poterit cogitare diem adventus eius, & quis stabit ad videndum eum. Ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum, & sedebit conflans, & emundabit argentum & purgabit filios Levi, & colabit eos quasi aurum, & quasi argen-*

tum. Hæc quidem de minoribus impuritatibus quæ remanent sæpe etiam iniustus: at de maioribus, audi Ieremiam cap. 6. *Omnes isti principes declinantes, ambulantes fraudulenter, as & ferrum: vide similitudinem: sed addit, & universi corrupti sunt* certe per mixtionem: audi quid sequatur, *defecit sufflatoriũ, in igne consumptũ est plumbũ, frustra conflavit conflator: malitia enim eorum non sunt consumpta. Argentum reprobum vocate eos, quia Dominus projecit illos.*

V. Spectanda est maxima animæ ex magnâ eius puritate libertas, cum à vinculis corporis soluta est. Fuit olim in corpore ut in sepulchro, & in foveâ; unde Græci ut alii diximus, corpus vocarunt *σῆμα* quasi *σῆμα* ait Plato, hoc est sepulchrum, & Nazianz. vocavit homines *δυσσφείας* bis sepultos, in vita nempe, & in morte: alii nominarunt corpus *δέμας*, eo quod, ut ait Themistius, anima sit in eo, quasi *δεδεμένον*, hoc est, alligata: Hinc mira animæ servitus in corpore, cui servit, cum quo graditur. cum quo agit, & cum quo semper fuit, quod mirabili visione imaginariã ostensum legimus apud Patrem à Ponte, in tractatu 3. ductus spiritualis cap. 7. Sancta enim quædam anima in oratione consistens, die quodam animadvertit, visione interiori, formosam & modestam puellã, candidã veste luculenter ornatam: stabat recta, tantillum supra humum sublimis, ad unum è lateribus prope illam erat Maurus non nihil deformis, humi stratus, blando nihilominus illecebrosoque obtutu; uterque erat in compedibus, longaq; catena ambos quasi captivos tenebat: cupiebat vir, & studebat efficere ut ipsũ puella respiceret; negligebat illa primò, sed sollicitata vehementius, in eum tandẽ bis tertioq; oculos adiecit; aspiciẽdo tamẽ mœstè deprimebat se in terrã, vir autẽ lætè erigbat sese, donec tandem ipso diu aspectu, illa humi confedit, ac statim vir in solenter exurgens, currensq; licentius, per-

pertraxit miseram per lutum, & præcipitiam, quoad attingit præcellam rupem, è quâ se jecit præcipitem, ut puellam secum perderet, suâque involveret ruinâ. Quo in periculo ea se videns, erexit animum, adhæsitque ad saxa, paulatim adrepens usque ad verticem, post se attrahens illum extremæ catenæ an nexum, inclamans cælum, ac opem implorans. Crudelis ille ascendebat & descen debat secundum catenam, uno impetu se disijciens, quò puellam post se pertraheret, quæ residebat viriliter, eumque procul ab se repellebat accedere volentem, Dei misericordiam assidue postulans. Id loci cessavit visum, vidensque intellexit miserabilem animæ statum in corpore cui aligata est. Eam pertrahit corpus, agitque præcipitem, quando se immoderato studio ad illud obvertit, fraudulentis eius consiliis inflecti se sinens, quæ quidem subito in violentiam vertuntur: Totum ipsius remedium est confugere ad Deum adversus hostem ita importunum, à se amovens repudiansque, ubi voluerit fallacibus lenociniis appropinquare, cogendo illud dedere se, sicutque mandatis servire, sicut mancipium, cuius officium est heræ suæ præceptis obsequi. Sic tamen dominatrix est, ut illius colligationis causâ, ipse servitatis particeps sit: Hinc ipse depressio, & divisio in tam multas cogitationes, & studia; Nam ut jam dictum est à Sapiente: *Corpus quod corrumpitur aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimis sensum multa cogitantem*: Hinc non mirum 1. quod ait Seneca, neminem vitam accepturum si daretur scientibus: & sæpe miratus sum Origenem qui dixerit animas seu Angelos amore corporum in ipsa descendisse; cum nullus meo quidem sensu, tam fœdum habitaculum, nullus tam duram servitatem & vincula & carcerem amare possit. 2. Non mirum in Sanctis mortis desiderium, secundum illud Apostoli,

Rom. 7. *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? & ad Philippens. 1. Desiderium habens dissolvi. & esse cum Christo multo melius.* Sed nimirum uti qui nascuntur in servitute & in vinculis, non agnoscunt suæ sortis miseriam, quia sic nati sunt; ita quoniam anima non prius esse incepit, quam esse in corpore; propterea suis vinculis suæque servituti assueta corpus amat, servit corpus, & res corporeas sectatur. Verùm sicut illi qui tandem suam ingenuitatem didicerunt, si se captivos videant, coactè & inviti serviunt; ut ille puer Lacon, qui iustus vas sordidum, & contumeliosum afferre, non vult in aperium, sed seipsum adhorrens, tam propè libertas est, & patieris servitatem; quò dictò, pariet caput ipsum perripit: Ita qui suorum animorum nobilitatem norunt, sese supra corpus suum erigunt, & illud contemnant. immò quotidie suam carcerem effugiunt, & abrumpunt vincula, & libertatem ad quam nati sunt, ambiunt & quaerunt. Quòd si ut ait Apostolus, Roman. 8. *Vanitati creatura subjecta est, non volens, sed propter eum qui subiecit illam in spe, &c. Ingemisit & parturit usque adhuc, &c. & ipsi intra nos gemimus adoptionem Filiorum Dei expectantes redemptionem corporis nostri. Spe enim salvi facti sumus.* Si hoc, inquam est, ut esse credendum est, certè illò tempore soluta anima se se incredibiliter supra corpus eriget. Si tamen naturalibus vinculi, soluta sentiat se suorum peccatorum vinculis soluta sentiat se suorum peccatorum vinculis teneri, nec posse suâ naturali libertate frui, sed adhuc captivam teneri, secundum illud Proverb. 5. *Iniquitates sue capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringitur. Ipse morietur quia non habuit disciplinam, & in multitudine stultitiæ suæ decipietur.* sanè gravem dolorè sustinebit, quòd cum naturaliter libera esse deberet, sentiat se captivam.

VI. Spectanda est maxima animæ independentiã præsertim à corpore, & ab omni re corporea. Cum enim duplex sit animæ status, unus in corpore, alter extra corpus: quæ ipsa est in corpore, cum sit forma corporis, nihil fere agit sine corpore: unde Tertull. lib. de Resurrectione carnis cap. 15. Nunquam anima sine carne est, quandiu in carne est, nihil non cum illa agit, sine qua non est; Nam per oculos inquitur, audit per aures, olfacit per nates, tangit per manus, immò per corpus irascitur, amat, cupit, odit, lætatur, tristatur, & alia facit, immò non nisi ratione corporis accipit suum esse, nam cum non accipiat esse nisi per creationem, non tamen creatur nisi infundendo, sicut non infunditur, nisi creando, ac licet habeat suas proprias operationes non tamen illas habet sine corpore, nam ut iam ex Philosopho dictum est, oportet intelligentem phantasmata speculari, siue sit tantum concomitantia operationum quia ambæ potentie scilicet intellectus & imaginatio, in eadem anima radicanur, unde sibi in invicem sunt adiumento, siue sit aliqua dependentia quia intellectus suas species non producit aut recipit, nisi quando phantasia operatur. Sed in alio statu cum anima à corpore soluta est; neque suo corpore indiget, neque ulla alia re corporea; verum putorum spirituum statum, & conditionem acquirit, non putares totum esse animæ respicere corpus itaque potuisse se abstrahere à corpore, & ita corpori fuisse insertam ut corpus regeret, & corpori dominaretur, sicut dixit Ennodius, Animus corporis Imperator. At si eadem suæ nobilitatis obliça, corpori se mancipavit, suam independentiam sic amisit, ut semper esse debeat subiecta corpori: unde sit ut licet ratione suæ conditionis libera sit à corpore, fiat tamen serva pœnæ, & ratione pœnæ serviat corpori,

& à corpore patiatur, & Job eam rationem igne torqueatur. Licet igitur independentem sit à corpore omni, quo, nullo pacto indiget quando est separata, nec ut sit, nec ut operetur, nec ut aliquid à corpore accipiat, & per corpus illi bene sit, aut ut possit operari: tamen corporis servitutem patitur, ita ut à re corporea torqueatur, vel ut S. Thomas docet, corpori alligetur, & intra aliquod corpus uti in carcere concludatur, extra quem exire non possit, in quo est maximum ipsius tormentum, cum cogatur non tantum duram, sed etiam inhonestam servitutem pati; Nam uti dicitur à Sapiente cap. 5. *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum, &c.* Matth. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum qui parati estis Dabo, & angeli eius:* quibus verbis significatur addito animæ igni æterno, quæ pœna erit illi intolerabilis, sed plena iustitiæ, ut quæ corpori servire voluerit à corpore ipso puniatur, quia per quæ peccat quis, per hæc & torqueatur.

VII. Spectanda est mira animæ solitudo & quasi derelictio. Certe ab initio sui esse, socium semper habuit corpus, cum quo, & in quo semper aliquid operata est, itaque nunquam fuit otiosa, conformiter suæ naturæ quæ est activissimum agendi principium, unde à sapientibus hominibus dicta est *ἐντελέχεια* quam vocem Tullius in Tusculanarum interpretatur continuam, & perennem motionem. Illa autem animæ societas cum corpore fuit gratissima, propter mirabilem utriusque proportionem; cum vna pars esset actus, & altera potentia & utraque rationem haberet ad totum: nec fuit sine vitâ. Ad hæc quoniam propter participationem omnium creaturarum & utriusque extremi, hoc est entis corporei & spiritualis, factus est homo centrum universi; convenientiam habuit & familiaritatem cum omni creaturis, cum quibus, vel usu,

vel fruitione, vel regimine, vel imperio, vel consideratione & contemplatione, vel consuetudine & commercio aliove quocunque modo se gessit: quorum omnium rerum effectus potissimum ad animam pertinet, cum ipsa esset vitæ, & sensus, & agendi principium, unde sic se corpori coniunxit, ut ab eo separationem omni semper conatu effugerit, magis eligens aliquid in eo pati, quam tale domicilium deserere. Hinc in hominibus tantus mortis horror ac fuga, vitæque amor tantus, adeo ut delicatissimus homo, & voluptatis amantissimus Meconas, perpetuū in vita cruciatum malle se diceret quam mortem, & de ea dixerit Seneca, etiam hoc timent qui nihil timent, & rationē subiicit huiusmodi, cæteri timores habent aliquē post se locū, mors omnia abscindit. Verū ubi anima è corpore exiit, incredibile dicitur in quanta solitudine versetur, à rebus omnibus deserta, à cælo, & astris, à terra, ab Elementis, à Mixtis, à suo corpore, à creaturis sensibilibus, & illarum usu, ab aliis hominibus, ab Angelis, ab spiritibus, ab aliis sibi similibus, sibi uni derelicta, sine comite, sine socio, sine contubernio, sine ulla familiaritate, sine actione, sine motu, sine ullâ novâ accedente. Ita hunc statum describit Iobus cap. 10. *Antequam vadam, & non revertar ad terram tenebrosam, & operam mortis caligine. Terram miseriam, & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat: Quæ verba potius intelligenda sunt de statu animæ post hanc vitam, quam de statu corporis in sepulchro, ubi nullus est sensus, & consequenter nullus horror. Eodem sensu dicitur eius status esse oblivionis, psalmo 46. *Oblivioni datus sum tanquam mortuus à corde: Item qui habitant in sepulchris quorum non es memor amplius: Ita Isaias ad Regem Tyri. In oblivione eris à Tyre: Immo mortui vocantur qui non sunt à Iob, ut sepe diximus; quorū nempe re-**

spectu omnia ita sunt ac si non essent, sicut ipsa ita sunt respectu rerū omnium ac si non essent omnino: quæ in sensu idem, c. 14. *Homo vero cum mortuus fuerit, & nudatus & consumptus, ubi quæso est?* Itaque Anima se videbit omnium visibilibus possessione priuatam, carere omnimūnere, sine actione circa res omnes huius mundi, nullum facere in illis numerum, se ad nullam earum referri, nec ullam ad ipsam omnia sua nomina esse deperdita, Regis subditi, Domini, servi, Patris, & Filij, uxoris Mairi, affinis, propinqui, se nullius esse nationis, nullius gentis, nullius gradus, nullius status huius vitæ, in summa omnium quæ hinc sunt carentia, videbit sibi omnia nova, & ea quidem prius incognita; sed nihil eorum prope se quæ olim habuit. Vide an sit ulla similis solitudo, an talis nuditas, an egestas æqualis.

Quæ cum ita sint, quid est quod ita rebus creatis addicis, & alligas, quasi ab illis nunquam esses avellendus? Quin potius non assuescis te à rebus omnibus abstrahere, à corpore, à sensibus, à creaturis? Hinc dicte quàm sapienter nos monuerint Patres spirituales, eo tandem animata nostrum esse reducendum, ut in mundo nihil aliud præter Deum, & præter se unusquisque cogitet: In eo veram solitudinem, ut quis nihil præter se & Deum in mente habeat, in eo veram nuditatem, & expropriationem, qualem habebit tunc anima: *Lamentat. 3. Ego vir videns paupertatem meam, in virga indignationis eius.*

VIII. Spectanda est unica, & omnimoda animæ à Deo dependentia, Certe quocunque in statu fuerit anima, à Deo dependet, neque illo carere potest, quia illa dependentia est essentialis, itaque perpetuo indiget divinitatis influxu; sed tamen quando est inserta corpori, non solum à Deo, sed etiam ab aliis, ipsque innumeris creaturis

dependet, secundum diversas motiones, atque impressiones quas recipit. At postquam à corpore soluta est, ab uno Deo sic dependet, ut ab illo solo moveri possit. Etenim immediatè non potest moveri ab objectis externis: quia cum sit spiritualis, non potest accipere impressiones materiales quàm solæ res materiales capaces sunt. Nihil etiã Angeli aut alij spiritus, aliã Animã & quidquã possunt in ea efficere, quia illapsus in ipsam soli Deo convenit, neque enim secundum substantiam unus spiritus est altero. Spiritu- or, nec consequenter in illum ingredi potest. Ad hæc Angeli nihil extra se producere possunt præter motum localem, quod facile intelligimus eos facere posse in corporibus per applicationem, at ea in spiritibus facile intelligi non potest. Præterea cum in anima separata non sit una pars inferior, & altera superior, sed simplicissima entitas, non potest Angelus per partem inferiorem movere superiorem, uti facit cum anima est in corpore. Denique id fieri non potest per species, cum species acceptæ in corpore rerum præteritarum, ut in sequenti Concione dicemus, jam deletæ sint, nec novæ possint ab objectis imprimi: non possunt, inquam, quia vel spiritualia sunt objecta, vel corporea, & sensibilia: Si sunt corporea, possunt tantum movere corporalem potentiam, non autem spiri- talem, itaque nec animam separatam: Et proinde manifestè sequitur, illam moveri non posse nisi tantum à Deo, quod quidem pertinet ad naturalem Dei providentiam, scilicet ut illi infundat necessarias species ad cognoscendum naturaliter: Nam ut ait Scotus, alias male esset provisum animæ nostræ si nec ab intrinseco esset in actu primo constituta, nec secundum naturalem ordinem posset ab aliquo agente in actu primo constitui ad operandum. Adde naturalem

rerum ordinè esse, ut superiora juvent infe- riora, & præcipuè ut unaquæque res juvetur ab authore suo, & ab illo accipiat comple- mentum necessarium: Porro cum Deus agat in animam secundum eius capacitatem, & dispositionem, & exigentiam, illam movet secundum eius meritum, & demeritum: Ex duo quo sequuntur: 1. est, ut cum à solo Deo pendeat, velit, nolit, cogatur se Deo ad- jungere, quia illo carere non potest: quod quidem gravissimum est animæ illi quæ semper in viâ Deum fugit, & ab eo se abduxit vel infidelitate vel in obedientiã, neque quid- quam gravius habuit, quam aut ab eo pende- re, & ei subijci, aut ei adhæret; Est, inquam, illi intolerabile, & tamen tolerandum, ut ne- cessitate sui status ab illo uno pendeat, eique perpetuo adhærescat, semperque eum sen- tiant in se agentem, & operantè: sentiet enim, hoc est intelliget operationis huius principi- um seu quasi semen, neque esse à semetipsa, nec ab alio creato acceptum, igitur à suo au- thore hoc est Deo. Alterum est, ut cum pen- deat à Deo, non ut ab agente necessario, sed libero, Deus agat secundum eius dispositio- nem, non Phycam, quia hæc in omnibus animabus æqualis est, sed moralem, itaque producat in eã, aut pœnam, aut præmium, aut felicitatem, aut mile- riam.

Vide igitur statum infelicem animæ, quæ alicuius culpæ conscia sit: hæc enim cum per se nil habeat, cum sit bonis omnibus nudata, cum sit ab omnibus separata, cum à nullâ re juvari possit, & nihil accipere, cum ad solum Deum reducta, & redacta sit, à quò solo ac- cipere aliquid potest & moveri, & ad actû re- duci, jam si illum habeat ut Iudicem, ut vindicem, ut ulciscentem, ut torquentem, quid tandem sperare potest? Tu verò quod iudici- um ferre debes de huiusmodi statu, tu qui

mortem adeo levem & facilem existimas? Quod si grauem putas, tum ob hæc, tum ob alia quæ illam consequuntur, cur hæc omnia negligis? cur non tibi provides, ut hæc eadem tibi levius contingant? Tu enim alios mori vides, attendis an pacatè, ac sine dolore hinc abeant, an verò cum magnis doloribus, & ægè animam profundant: Hæc minima sunt, sed longe majora, quæ mortem consequuntur, quæ tamen à te pendent, si in hæc vitâ provideris. Nam hæc vita, & quæ le-

quitur, ita inter se comparantur, ut hæc præfens sit meritum vel demeritum; alia verò, sic vel præmium, vel pœna. *Quæ enim semina- verit homo, hæc & metet, Vide quid semines ut scias quid aliquando metere debeas Qui seminat in benedictionibus de benedictionibus & metet: Quid metet: vitam æternam, Amen.*

* *
* *

F E R I A S E X T A

DOMINICÆ QVARTÆ IN QVADRAGESIMA.

CONCIO QVARTA

Anima extra corpus, quoad poten-
tias & actus spectata.

Veni, & Vide. Ioannis 11.

SI huic tantum mundo nati essemus, parum nostra referret, quid agatur in altero, verum cum potissimum quod ad nos spectat, minimè sit id quod in hæc vitâ sit, sed quod in alterâ expectamus, non est velle scire aliquid minimè ad nos pertinens, scrutari quod agatur in alterâ. De hæc etiam proindè Filius Dei nobis locutus est: sicut in parabolâ illius qui decem millia talentorum debebat Matth. 18. item in eâ quæ est decem Virginum, & in divitis Epu-

lonis historiâ. Scio quidem prohibitum nobis esse in cap. 3. Eccli. scrutari, quod lap-
ra nostrum captam est, ac penetrare velle quæ Deus nobis abdita esse voluit: *Altiora tibi ne fructus fueris*: & ratio in ipsis verbis continetur, nam nemo ad altera, & fortiora perveniet: *Sed quæ a præcepti tibi Deus illa cogita semper*: quasi dicat, habes materiam tuæ diligentiae, tuique conatus: & *in pluribus operibus eius ne fueris curiosus*: quod ostendit Deum multa voluisse esse occulta, & horum inquisitionem

fontem esse curiositatem; seu cognitionem eorum esse prohibitam: *Non est enim tibi necessarium ea quæ abscondita sunt videre oculis tuis:* quasi dicat, rebus tantum necessariis vacandum esse, aliarum rerum studium esse superfluum: unde subdit: *In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus eius non eris curiosus:* atque ut scias inutilem esse conatum. subiungit: *Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi:* ne quis existimaret omnia, sibi cognoscenda quæ Deus nobis proposuit, nam multa nos admirari voluit, non nosse: Denique subiicit periculum quod nobis imminet à curiositate: *Multos quoque supplantavit suspicio illorum, & in vanitate detinuit sensus illorum:* quibus verbis significat multos deceptos, & vanos effectos quod crederent se intelligere, quod non comprehendebant, nec intelligere poterant. Sed scio etiam, hanc notitiam de statu alterius vitæ plenam esse utilitatis, ut jam expecti estis ex primo discursu, & ex hoc posteriori non minus futurum spero. præsertim cum hunc aggrediar cum eâ moderazione quam præcipit Apostolus Roman. 12. cum nos monet; *Non plus sapere, sed sapere ad sobrietatem; & unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei; & talenti sibi crediti.* Ut igitur nostro recte utamur, petamus à Deo novam gratiam, idque opè Virginis, AVE MARIA.

IGNORO, Auditores, vim & facultatem ingenij eorum qui me audiunt, at scio Apostolum Paulum agnovisse olim inter Christianos sui temporis ingenia quædam exilia & infirma: unde nonnulli ab eo dicuntur, Hebr. 5. *Imbecilles ad audiendum:* & 1. Cor. 3. *Parvuli in Christo, qui lacte solo alenduntur:* lac vobis potum dedi non escam: nondum enim poteratis: alij carnales, sensibusque addicti: 1. Cor. 2. *animalis autem homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei, & cap. 3. non potui loqui vobis*

quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus, tanquam parvuli in Christo: Contra verò novit alios, planè spirituales, capacesque solidi cibi, perfectos, & ad quos non dubitabat de rebus sublimioribus, magis difficilibus, spiritualibus, perfectisque sermonem habere. 1. Cor. 2. *spiritualibus spiritualia comparantes, id est spiritualibus viris spiritualia adaptantes, seu, illis tanquam apta tradentes:* & supra: *Sapientiam loquimur inter perfectos:* & cap. 14. *Si quis videtur Propheta esse aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis:* Et Hebr. 5. *Perfectorum est solidus cibus.* Ego quidem eiusmodi hodie auditores requirem, cum mihi sermo esse debeat de re profus spirituali, nempe de animâ separata, ad quam rem intelligendam oportet animum à sensibus abstrahere, & nihil corporeum nobis proponere. Ego quidem præcipuè eiusmodi homines alloquor, ut sibi & aliis intelligant: quod si sint aliqui harum rerum minus cadaces dicam illis, *Vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite* ad Galat. 6. Sed ut hodiernum discursum cum præcedenti connectamus.

Nota in Animâ rationali præter ipsam quæ substantialis est & pars compositi, quod est homo, spectari posse 1. Potentias animæ, ut intellectum & voluntatem, 2. Eiusdem actiones, & intra se & extra se. 3. Habitus vel infusos, vel acquisitos: 4. Species rerum ab objectis collectas. Hoc posito.

Dico 1. In animâ separatâ manere ex potentiis quas habebat in hac vitâ, intellectum & voluntatem, fortasse potentiam motricem, alias omnes extinctas esse.

1. Pars probatur de animæ potentiis: quia certum est illas esse spirituales, & in animæ natura esse, non autem in aliquo organo corporeo: cum earum actiones sint independentes à materia, ut patet ex earum objectis vniuersalibus quæ sunt spiritualia.

2. Pars probatur, de potentia motrice. scilicet ipsam probabiliter in anima remanere, ut eamqua possit mutare suam præsentiam localem. Probatum inquam. Quia potuit corpori hanc facultatem imprimere igitur illam habet in se: Hinc fit, ut cum in exitu norit ad quid destinata sit, eo ipsa pergat. Sed qua alterius voluntati addicta est, non manet libera ut possit commigrare quo velit, secundum illud, *Ligatis manibus & pedibus projicite eum in tenebras exteriores*; qua voce significatur carcer tenebrosus qui erat extrâ urbem Hierosolymitanam, & ex consequenti, quilibet alius in quo quivis captivus detinetur.

3. Pars probatur. Quia aliæ potentia cum sint materiales & corporeæ unâ cum suo subiecto destruuntur, ut visus, auditus, olfactus gustus, & tactus; ad hæc vis imaginativa, phantasia, sensus communis uterque appetitus inferior, concupiscibilis & irascibilis, & si quæ sunt aliæ potentia corporeæ. Ratio est, Quia cum sint dependentes à subiecto corporeo, illo destructo eas perire necesse est una cum corpore. Et vel hinc patet, quia in senectute, organis paulatim corruptis, illæ etiam paulatim minuuntur, uti docet quotidiana experientia *Quando tenebrescent videntes per foramina*, &c. & *obsurdescent omnes filia carminis*, &c. cap. 12. Ecclesiast.

Dico II. In anima separata, ex natura sua manere habitus Intellectus & Voluntatis quos in hac vita acquisierat, sed præsertim Voluntatis. Ratio est. Quia habitus intellectus & voluntatis sunt spirituales cum sint in subiecto spiritali, nec pendeant ullo modo à corpore: non quidem ut à causa materiali, quia sunt spirituales, neque ut à causa efficiente, utpote inferioris ordinis, nec potest fingi alius modus dependentiæ, si ergo non pendet à corpore, manebunt planè in anima separata, ut pote spiritali

Dixi autem I. ex natura sua: quia cum anima separata in hoc rerum ordine non maneat in puris naturalibus, sed vel præmio vel pœna afficiatur, de facto non manent in illa multa quæ acquisivit, sed ea tantum quæ convenire possunt statui præsentis vel pœnæ, vel præmij. Et ira in anima beata nō manent imperfecti habitus, quia nō decent illum statum, & propterea pereunt in ea habitus vitiorum habitus imperfecti etiâ supernaturales ut fides spes, pœnitentia, & alii dicunt; si obscuri: quia cum in illo statu non debeant elici actus imperfecti, superflue eorum habitus retinerentur. Damnatæ verò animæ nihil supernaturale retinent, nec quidem bonos habitus morales naturales, quibus in pœnam spoliantur.

Dixi II. præcipuè Voluntatis. Quia habitus Intellectus producti ab actibus qui pendent à speciebus acceptis, cum amplius non prosint, fortassè non manebunt ne sint inutiles. Tales sunt omnes habitus scientiarum & artium, uti patebit ex dicendis cum agemus de speciebus acceptis.

Dico III. Nullos habitus qui fuerunt in parte inferiori, remanere in anima separata. Probatum. Quia, ut ait Aristoteles, corruptis nobis, corrumpuntur quæ sunt in nobis, sed cum anima abiret ex corpore, corrumpuntur potentia sensitivæ, igitur & omnes illorum habitus: Itaque si sunt aliqua virtutes, in appetitu inferiori residentes, illæ omnes pereunt.

Dico IV. Animæ separata nullam actionem circa corpora, & nullam à corporibus passionem convenire posse. De passione quidem, probatur, Quia cum sit spiritalis, nihil pati potest à corporibus, nisi supernaturaliter id fiat, qua ratione animæ pati possunt ab igne. De actione autem probatur, Quia cum sit pars compositi nullam actionem

nem potest exercere circa corpus nisi sit in illo, cum ex sua natura sit forma corporis, non potest foras exire nisi instrumento corporis, quod ut faciat, oportet ut illud informet, & hoc non facit separata.

Dico V. Quoad ea quæ pertinent ad potentiam intellectivam, 1. Id fieri in ea quod dicitur Psalmo 145. uti præclare explicat Sanctus Dorotheus Doct. 12. scilicet, in die separationis perire omnes cogitationes eius: quod ideo fit, quia omnes huius vitæ species obliterantur tanquam inutiles, ut quæ non agunt nisi coniunctæ cum phantasmatis, à quibus uti dependent cum fiunt, ita dependent cum operantur: nam species quæ sunt in intellectu, cum imitentur eas quæ sunt in imaginatione, sicut eæ quæ efficiunt primas apprehensiones, sine quibus non fiunt neque iudicia, neque discursus, oportet intelligentem phantasmata speculari ut sæpius dictum est, seu ad ea se convertere: quod fit non tantum propter concomitantiam operationum, ratione potentiarum quæ radican- tur in eadem anima, sed etiam propter subordinationem specierum, & dependentiam illarum: nam sicut species ab obiectis, sunt causa specierum in phantasia sicut obiectivè, ita species phantasiæ sunt causæ specierum intellectualium etiam obiectivè, alioquin illis corruptis non sequeretur in intellectu vel oblivio, vel delirium, vel insania, vel cessatio intelligendi, contra quam experimur: cum itaque in morte pereant omnes species phantasiæ inutiles fiunt omnes species ab illis profectæ in intellectu, quia istæ sine illis non moventur, itaque tolluntur omnes: & proinde *in illa die peribunt omnes cogitationes eorum*: quod interpretans Dorotheus, cogitationes dicit huius sæculi: veluti ædificationis agrorum, parentum, filiorum, & omnis commercii: hæc enim omnia, simul atq; ani-

ma egressa est, pereunt, itaque nullius horum perit. Fundamentum huius rei est status diversus in corpore, & extra corpus: quare sicut quæ sunt corporis, illa omnia præterierunt, ita quæ sunt animi, intra priorem statum. Proinde peribunt illæ scientiæ quas tantopere amasti, tot curæ, tot meditationes & studia, cum enim Deus det animæ separatae alias species eiusmodi statui convenientes, nullas amplius habet quæ ad statum in quo sumus pertineant. Et consequenti perit quidquid fuit in tempore, & solum morale permanet propter meritum & demeritum, & quia ille status est pænæ vel præmij.

2. Hinc sequitur ingens animæ stupor propter novitatem status, mutationem rerum omnium, & modi agendi: Non enim utitur tunc sensibus, non phantasiâ, non speciebus hinc collectis, sed iis quas Deus de novo immitit. Non jam astra intuetur, non Solem, non Cælum, non Terram, non elementa, non res omnes, quibus convixerat, quibus inoleverat ab initio, sed omnia alia, & aliò modò, aliâ ratione. Inde subit animum ingens novitatis admiratio in illa rerum solitudine, in illò tenebrarum horrore, & in formidabili ignitorum Spirituum consuetudine, quos cum non videat, videt; percipitque præsentis, cum non audit; cum non sentiat, sentit. Deo, ut suæ iustitiæ ministris dante vires ad agendum supra naturam. Quod si Rex Balthasar in medio convivio stipatus à suis, in magnâ domesticorum, & custodum frequentiam, cum ad parietem extensam in aère manum vidisset, scribentem ignotam Scripturam, sic conturbatus, est, ut dicatur Daniel. 5. *Rex aspicebat articulos manus scribentis. Tunc facies Regis commutata est, & cogitationes eius conturbabant eum*: & com-
pages

pages renū eius solvebantur, & genua eius ad se invicem collidebantur. Exclamavit itaque Rex fortiter. Quid putas animæ in ingressu in alteram vitam ab egressu à corpore, in tanta rerum mutatione contingere.

3. Oritur in intellectu diversitas iudicij quod induit anima de suis rebus, de vita præterita, de bonis æternis, de hominum iudiciis, de rebus, de omnibus creatis, de altera vita, æternitate, de ipso Deo, longè aliter quam cum esset in corpore. Tunc enim omnes suos errores corrigit, ac res omnes videt ut in se sunt. Quam vana esse apprehendit, & nullius momenti, quæ tanti ducebatur in vita, famam, honorem; dominationem, opes gloriam, pulchritudinem, voluptatem, delicias, amores, scientias, regna, sceptrā, & quidquid homines admirantur; Quanti ea ducit quæ negligebat, paupertatem, jeiunium, austeritates, humilitatem, cruces, passionem, virtutes! Quam aliter de Deo sentit, & eius iudiciis, de Paradiso, de inferorum pœnis, eorumque duratione interminabili! Nabuchodonosor olim turbata imaginatione, cum se bovem putaret, herbas comedebat, ut testatur Scriptura. *Fenum sicut bos comedes, & cum feris habitatio tua.* Vide qualem se gesserit septem annis. Sed sibi redditus, suum illud factum exhorruit. Quibus per præstigias oculi fascinantur, innumera videre se putant, quæ non vident: sed quando sublatum est fascinum, errorem suum apprehendunt, & falsitatem. Fuerunt qui crederent se in mensa sedisse, atque lautissime epulatos; qui postea sublato fascino se deceptos cognoverunt. Eodem modo quādiu anima in corpore residet, rerum fictio ipsam decipit, secundum illud Sap. 4. *Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona: id est pervertit iudicium, ut bona pudeat, quæ non sunt; non putet autem quæ sunt. Et in constantia concupiscentia, transvertit. (Id est, susque*

deque evertit) sensum sine malitia; Sed relicto corpore, unde omnis fascino; cum anima, res uti in se sunt intuetur, cum obstupescit se fuisse deceptam, eoremque suam agnoscit. Certè quis istud non admiraretur, quod homines in rerum omnium luce non videant, quod postea videre incipiunt, uti oportet videre, quando lux vitæ est extincta.

4. Nascitur in intellectu tam vehemens applicatio seu fixa adhesio ad quædam objecta, ut semper in iisdem versetur uti dicitur apud Danielem cap. 12. *Ut videant semper.* Equidem in hac vita cogitationes, sibi perpetuo succedunt; unde in varia abitantibus, hinc oritur illa, de qua Sapiens loquitur, in constantia concupiscentiæ *per bos rotas sicut fundæ, quæ dicitur, per bos perpetua quædam at velut in gyrum mutatio, rotatio, circuitio, & quasi turbo concupiscentiæ, dum ex una in aliam transitur; Sed in altera vita, illa agitatio mentis cessabit, & in uno mens defigetur, quæ illud cogitare cogetur quod nolet: quæ agendi diversa ratio in intellectu, incredibile dicitur, quam gravis futura sit animæ, dum non habebit suarum cogitationum libertatem; Misera Ixionis imitatrix eiusdem commentationis rotam semper circumagens, in hac vita sanè non exiguum est illud curarum levamentum, quod varietate cogitationum mens aliò divertatur, ut & iudiciorum mutatione, quæ vel de personis, vel de rebus ferre solet. Sed in altera vita non ita se res habet, cum illic uni solum cogitationi, eisdemque uni tantum de quaque re iudicio mens in perpetuum affixa sit *Ut videant semper.**

5. Cum intellectus sequatur statum animæ, hæc autem post mortem sit extra corpus, ita ille operatur independentè à corpore; & proinde eodem planè modo agit

quo solent agere Spiritus seu angeli. In hoc autem differt spiritus à corpore, quod cum corpus habeat rationem materiæ seu potentia passivæ, semper recipiat, & ab extrinseco unde sensus moventur ab objectis externis, à quibus accipiunt species impressas, & deinde à seipsis per species expressas, & ideo dicit Aristoteles, sentire esse quoddam pati: hinc oculus seipsum non videt, nec enim est in seipsum reflectivus, quia seipsum movere non potest per speciem impressam: quod si videt in speculo, non tam à se movetur quam à speculo sed immediate & rectè seipsum movere non potest, quia speciem non in se, sed à se, directè emitit. Intellectus autem Ita respectu aliorum objectorum est potentia, quia possibilis est fieri omnia per representationem, ut respectu sui sit quidam actus: Ipse enim se movet; Nam esse potestate non potest quod actu: cum autem unaquæq; res id sit prius quod actu est, quam quod est potentia, hinc fit ut primum objectum spiritus sit ipse sibi, unde quilibet est mensura totius suæ intellectiois, quia rationabile est, ut virtus intellectiva adæquetur perfectioni ipsius animæ; sic enim Deus se comprehendit quia intellectus divinus æquatur suæ essentia infinitæ: hinc etiam fit, ut quod primum Deus intelligit, sit ipse: ita quod primum Angelus intelligit, ipse est; unde est mensura suæ intellectiois; immò ut aliqui docent, non potest à sui cogitatione cessare, quia sibi semper præsens est, & sibi est sui species, itaque alia non indiget, quia spiritualis est, & consequenter per se intelligibilibus; & proinde seipsum ignorare non potest. Quare cum anima separata eundem habeat modum intelligendi, quem habeat Angelus, cum quò tunc convenit in statu; ipsa se semper intueretur ac videt, quia sibi ipsa est intimè præsens: & si hoc deesset; certè Deus ipsi immitteret speciem infusam quâ se ipsam,

primum omnium objectorum, cognosceret; nam ad hoc primum inclinationem habet; Quod si vitij deturpata sit atque tædada, tunc maximè patitur à sui cognitione: Sed velit, nolit, cogitur semper seipsum intueri, & exhorlescere, secundum illud quod diximus *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius.* Theren. 3. quæ est gravissima eius pœna, ut ait Bernardus lib. 3. de Considerat. cap. 12. his verbis: Non est aspectus, sive in cælo, sive in terrâ, quem tenebrosa conscientia suffugere magis velit, minus possit: Non latent tenebræ vel seipsas, se vident, quæ aliud non vident; opera tenebrarum sequuntur illas: non est quò se abscondant ab illis ne in tenebris quidem. Hac ille: Et nos hæctenus de intellectu; sequitur ut agamus de voluntate in eo statu.

VI. loco: quâ in re. tunc fiet in eâ tanta mutatio, ut aliò modò sit progressura, quâ in facere soleret in hâc vitâ: cum enim duplex sit instinctus in nobis, naturalis seu innatus; alter additivus, & quasi secundarius, & extraneus, seu impressus; primus est à Deo iniustus; alter ab objectis excitatus. Dicitur autem in hâc vitâ summus pauci sequuntur innatum, propter obscuram sui finis & principalis objecti cognitionem, sed à variis objectis, quæ per sensus animam feriunt, sese abripi sinunt. Verùm eum anima est extra corpore, ac perit illa objectorum externorum titillatio, evanescit ille rerum creaturarum amor, eiusque loco exluscitat se naturale pondus, atque inclinatio vehementissima, & incitativissima in Deum, ut in suum finem; quæ sublato corporis impedimento, tantâ vi animam rapit, ut non possit retineri, quin sese illi uniat, sine forti quâdam resistentiâ & proinde afflictione, & gravissimâ molestia, in quam de facto incurrit; quando ob mortalis vitæ imperfectiones ab illâ

vnione impeditur. Quod si illa impedimenta æterna esse senserit, acerrimo dolore sese cruciat, si que tota quasi contrahit, quia ferè in rerum omnium creaturarum, & sui ipsius odium mutatur, contra quàm ipsi solet in hac vita contingere, ubi ferè plùs amat, quam odit, immò nihil odit, nisi quia amat: sed tunc eius ferè unicus actus est odium, & ferè nihil amat quidpiam, nisi quia oderit, odium autem acerbum est, pœnam habet, quia amaritudinem invehit: nec mirum, quia est contra inclinationem, & semper invenit contrarium, quod averfatur, & fugit.

2. Maxima ex parte tollitur in eâ libertas: Cum enim prima libertatis origo sit in intellectu, propter eius indeterminationem; & aliunde, in altera vita intellectus ferè determinetur ad paucas cogitationes, præsertim circa quædam objecta, sublata in eo indifferentia tollitur penè libertas in voluntate: at omnino tollitur circa quædam objecta quæ juvare possent, & illud impletur quod dicitur apud Matth. 22. *Ligatis manibus, & pedibus, projicite eum in tenebras exteriores.*

3. Maxima etiam ex parte perit eius dominium in potentias inferiores: quia quædam extinctæ sunt, ut sensus interni, & externi, qui tantum in corpore reperiuntur, aliæ verò non obediunt, quia superiori agenti subditæ sunt à quo ad agendum determinantur, immò Deus in ipsis quosdam actus operatur. Itaque ipsa voluntas trahitur quò non vult, nec amplius suarum actionum est domina, & arbitra: nam status est mutatus & amittit modum agendi mutabilem: ô magnum in voluntate damnati doloris incrementum! In hac vita semper est ambulatoria, sed in altera, propter ipsius in uno objecto determinationem, sistitur.

4. In qua quisque voluntate, plenè non retractata moritur, in eâ permanet; secundum

illud Ecclesiasticis 11. *Si ceciderit lignum ad austrum aut ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.* Et enim status omnino invariabilis, & immutabilis, quia est status æternus vitæ, quæ hominè ponit in termino. Et quoniam in vita omnes ferè voluntates deordinata fuerunt; illæ omnes, ut quæ habuerunt rationem criminis ac demeriti, habent post vitam rationem pœnæ, atque supplicij, cruciantque plurimum. Ad voluntatem igitur, quæ potentia est, redeunt omnes voluntates quæ actus sunt in quibus, quia innumeræ sunt inter se contrariæ, propterea ab illis voluntas, & anima in varia discerpuntur. Porro in ijs voluntatibus quàm multæ sunt indecentes & indignæ, atque illæ voluntatem affligunt: quàm multæ inutiles & vanæ, & illæ amaritudine replent: quàm multæ sunt iniustæ, atque illæ contristant, nihilque nisi mœrorem relinquunt: *lassati sumus in via iniquitatis*: quàm multæ oblectantur & turpes, & illæ ingenti pudore afficiunt: quàm multæ crudeles, & illæ condemnant: quàm multæ contra Deum, & illæ disturbant atque deiiciunt. Post illas turmatim innumeræ sese offerunt, quæ ad statum præsentem pertinent, qui est status æternitatis, & illæ mirabiliter, & supra quàm credi potest, discruciant, ac torquent, eò utque ut anima non nisi supplicio se destinet, ex utroque statu misera, ex præsentem, & ex præterito: præteritum reponit memoria, secundum illud Bernardi; hic est vermis qui non moritur, memoria præteritorum: præsentem autem statum extendit in omnem æternitatem, propter immutabilitatem, & suam, & sui status. Mitto pleraque alia ad voluntatem pertinentia, cum dicta sufficiant.

Superest VII, ut pauca de Passionibus dicamus; Sed ne sit æquivocatio.

Nota 1. Passionis propriè dictas esse in duplici appetitu hominis, inferiori & super-

riori. Probatu ex earum actibus, amore odio, læticia, tristitia, spe, metu, & aliis, quæ passiones secundum varia obiecta sunt in alterutro appetitu, vel etiam in utroque, licet communiter passionum nomine intelligantur passiones appetitus inferioris quia præter actionem huius appetitus fit quædam corporis mutatio, & alteratio, unde ortum nomen passionis, cum tamen certum sit dari eiusdem nominis & denominationis actus in parte superiori, licet sæpe orientur etiam per sympathiam similes actus in corpore, & consequenter immutationes in eo, secundum illud Davidis, *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum.*

Nota 2. Cum passiones sint in appetitu, & duplex sit in homine appetitus, unus rationalis, seu superior, & alter sensitivus, seu inferior, & locus seu subiectum superioris sit anima, inferioris autem cor, insuper cum in morte pereant facultates corporæ, manent incorporæ, sequitur in anima separata non manere passiones appetitus inferioris, sed manere eas quæ sunt superioris, verum secundum statum cuiusque, qui certè pendet à morali, cum si status pœnæ præmii, quia iam non est spectanda anima secundum ens morale, quod causa est multorum quæ sunt in homine secundum diversitatem meritum.

Nota 3. Quod quemadmodum tempore tempestatis, exortæ in mari, non stant nisi venti contrarii, & turbulenti, & fluctus ingentes excitamur, & mare usque deque evertitur: ita eo tempore quo anima separata est à corpore insurgunt molestissimæ passionum omnium commotiones, anima in seipsam reducta. Quod apprimè expressisse Dorotheum doctrin. 12. nuper satis amplè dicebamus. Hoc unum ne longius hic sermone protrahatur addimus, ut id ex propria

experientia quisque coniectura assequatur Tu aliquando cupiditatem hic sensisti; infer inde quanta tunc erit, quam ardens, quam præceps, quam iniquita. Sensisti aliquando aculeos doloris, tunc demùm scies, quid sit dolor, quid desperatio. Sanè possem dicere te ad hoc usque tempus ignorasse quid sit ira, & quid sit animi impatientia, quantumvis illis commotionibus agiteris. Quid dicam de Timore, qui gravior erit quolibet tormento? Sap. 4. *Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducunt illos ex adverso iniquitates eorum,* cum cogitationem dicit intelligis συζήσιον rationationem, & supputationem: cum dicit traducunt, vult dicere convincent & coarguent ex adverso, stante in oppositum, & accusante conscientia. Et apud Iob. cap. 15. *Terrebit seum tribulatio, & angustia vallabit eum sicut Regem qui preparatur ad prælium.* Denique omnes passiones insurgent, quando, ut ait idem cap. 21. *Lucerna impiorum extinguetur,* scilicet in morte, & ubi lux vitæ pefecerit.

Has cogitationes mihi suppeditavit apertum Lazari sepulchrum: Venisti & vidisti mi Auditor. *Tollitèr lapidem,* dicebat Christus. Addo, non tantum sepulchri, sed multò magis cordium. Tu tolle cordis tui duritiam, ac responde petenti. Quid tibi videtur de futuro statu animæ tuæ? An id unquam cogitasti, vel non? Si non cogitasti, unde illud provenit? An quia non credis immortalem animam? Sed unde non credis? Quia, inquis, nemo unquam rediit. Lazarus post sepulturam quatuor dierum exsuscitatus, idque coram innumeris testibus, quæ & miraculo adfuerunt, & exsuscitatum viderunt, manducantem & diu sibi superstitem? Sed Christus credit post trium dierum sepulturam, probatâ

tot testibus eius morte, & pluribus etiam eius resurrectione? Quin & innumeri alii variis sæculis à mortuis redidère? At, inquis, ego non vidi. Igitur nihil credis, nisi quod tu ipse vidisti? Sed quàm multa sunt, quæ credis, nec vidisti, in hominibus, in urbibus, in actionibus, & aliis innumeris? At iterum cur non credis? Quia, inquis, non placet, neque id certum est. Sed fortasse ita est? Reponis, Et fortasse non ita est, quia hinc inde rationes afferuntur. Hic te expecto. Mitro dicere sapienti homini hoc esse evidens, & homini Christiano id esse indubitatum, cum sit de fide, animam hominis non perire cum corpore. Sed fingamus dubium esse. Si ita est, hoc saltem habeo, id fortasse verum esse. Certè si de sola opinione ageretur, in eo quod esset dubium, tibi liberum foret credere, aut non credere; sed cum non agatur de sola opinione, sed de sibi consulendo in re maximi momenti, hoc à te postulo; An non ad hominis prudentiam pertineat, illam partem potius sequi, in qua uultum est periculum, & nullum damnum, quam alteri se committere, ubi, agitur de summa rerum? An non ille miser est sponte qui sic vivit? Sed quid passus sum, ut vel ex suppositione, in re tam gravi, tam certa, & tam evidente dubitares, cum omnia undique habeamus testimonia, & argumenta, rationis, fidei, experientia; & innumera nobis certa sint, quæ necessariò hanc veritatem inferunt? Quòd si aliquandò cogitasti, quid propterea fecisti? Quid statuisti in eam rem? Quod tibi remedium, quod solatium, quod adiumentum tibi comparasti? In aliis rebus tam es provi-

duus: Cur non in istis quæ non sunt alicuius temporis, sed æternitatis; quæ non sunt dubia, sed certa; quæ non partem continent tuæ fortis, sed illam totam quanta est?

At dicis te de istis cogitasse. Sed quoties? quam altè & quam profunde? Quàm multi ob eiusmodi cogitationes rebus omnibus valedixerunt? Quàm multi in solitudine se abdiderunt, ut hæc semper cogitarent, ut illa prævenire possent? Hæc est vera illa Christiana sapientia, quam veteres definierunt, Mortis meditationem. Eò enim mors perducit; mors quippe transitus est, sed nemo transitum satis intelligit, qui nescit in quid sit transitus. Hæc sunt illæ cogitationes de quibus Iobus cap. 17. *Dies mei transierunt, cogitationes meae dissipatae sunt, torquentes cor meum.* In his se perpetuò infixum fuisse scribit Nazianzenus, & ita infixum, ut venas eius sanguine, & carnem succo privarent. Hæc sunt cogitationes Davidis Psalm. 76. *annos æternos in mente habui.* Has cogitationes suis operavit Moyses in Cantico: *Vtinam saperent & intelligerent ac novissima providerent!* Vtinam in eo sit, mi Auditor, tua sapientia, tua intelligentia, tua providentia! Omnis alia vana est, & supervacanea; omnis alia intra tempus concluditur, hæc respicit æternitatem: quam fe-

licem nobis donet Iesus Christus Filius Dei qui est benedictus in sæcula. Amen.

* * *